

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

Dar víry a abrahámovský příběh (Gn 22,1-19)

Vojtěch Knirsch

Katedra teologické etiky

Vedoucí práce: PhDr. Bohumila Baštecká, PhD.

Studijní program: Teologie N6141

Studijní obor: Křesťanská krizová a pastorační práce – diakonika

Praha 2023

Rembrandt, 1634

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem Dar víry a abrahámovský příběh (Gn 22,1-19) napsal samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

V Praze dne 29.6.2023

Anotace

Práce Dar víry a abrahamovský příběh (Gn 22,1-19) využívá autoetnografické kvalitativní metodologie k naplnění několika cílů: porozumět daru v kontextu víry, porozumět pojmu „dar víry“, propojit různá pojetí daru v abrahamovském příběhu obětování/spoutání Izáka, umět vysvětlit člověku nevěřícímu, že víra je dar. Praktické příklady darování z kontextů dobročinnosti, humanitární a rozvojové pomoci byly propojovány s teologickými inspiracemi z abrahamovského příběhu. Práce přináší inspirativní zjištění pro teorii a praxi diakoniky: Lidé jsou zcela vnořeni do řetězců a sítí vzájemného (mutuálního) obdarování, dárce a obdarovaný jsou jen situačně se proměňující role, primární dárce je Bůh. Dar je spojen s obětí, zavazuje, vzniká dluh. Na dar je třeba odpovědět například vděčností, reciprocitou anebo v rámci participace (účasti) spoluúčastí, mutualitou.

Obdarovaný dostává dar do vlastnictví, které má u darů Ducha spíše podobu správcovství. Dar se problematizuje, když se vyjadřuje oběživem (penězi). Někdy je třeba darovat „přesto!“, že obdarovaný například dar nepřijme. A někdy je třeba dárci odpovědět důvěrou, přestože se jeho požadavek zdá nesmyslný podobně jako v abrahamovském příběhu. Vztah víry, věrnosti, důvěry propojuje v mezních situacích lidi s Bohem a lidi s lidmi přesto, že se s nimi chvěje zem. Jakou roli hraje v tomto vztahu zkouška, zůstává v mé práci ne zcela objasněné. Vztah mezi dárcem a obdarovaným je vzájemný, a to i mezi člověkem a Bohem, kde jde o vztah ke svrchovanému. Pro diakoniku jako teorii a praxi pomáhání a služby přináší práce důrazy na lidskou vnořenost do vztahů založených na obdarování, na mutualitu, která utváří pospolitost, na nezaslouženost a nenárokovost našeho obdarovávaného žití.

Klíčová slova

dar, dar víry, obětování/spoutání Izáka, vzájemnost - reciprocita a mutualita, účast, dobročinnost, humanitární dárcovství

Summary

The work *The Gift of Faith and the Abrahamic Story* (Gn 22:1-19) uses autoethnographic qualitative methodology to fulfill several goals: to understand the gift in the context of faith, to understand the concept of "gift of faith", to connect different concepts of the gift in the Abrahamic story of the sacrifice/binding of Isaac, to be able to explain to an unbeliever that faith is a gift. Practical examples of giving from the contexts of charity, humanitarian and development aid were linked with theological inspirations from the Abrahamic story. The work brings inspiring findings for the theory and practice of diaconics: People are completely embedded in chains and networks of mutual (mutual) giving, donor and recipient are only situationally changing roles, the primary donor is God. A gift is associated with a sacrifice, it binds, it creates a debt. A gift must be responded to, for example, with gratitude, reciprocity or, in the context of participation, with participation, mutuality.

The recipient receives the gift as ownership, which in the case of the gifts of the Spirit is more like stewardship. A gift is problematic when it is expressed in circulation (money). Sometimes it is necessary to give a gift "despite!", that the recipient will not accept the gift, for example. And sometimes the giver must be answered with trust, even though his request seems senseless, just like in the Abrahamic story. The relationship of faith, loyalty, trust connects people with God and people with people in borderline situations, despite the fact that the earth trembles with them. What role the exam plays in this relationship remains not fully clarified in my work. The relationship between the giver and the recipient is mutual, even between man and God, where it is a relationship to the sovereign. For diaconics as a theory and practice of helping and service, the work brings emphasis on human embeddedness in relationships based on gift-giving, on the mutuality that shapes togetherness, on the undeservedness and undemandingness of our gifted life.

Keywords

gift, gift of faith, sacrifice of/binding of Isaac, reciprocity, mutuality, participation, philanthropy, humanitarian donorship

Poděkování

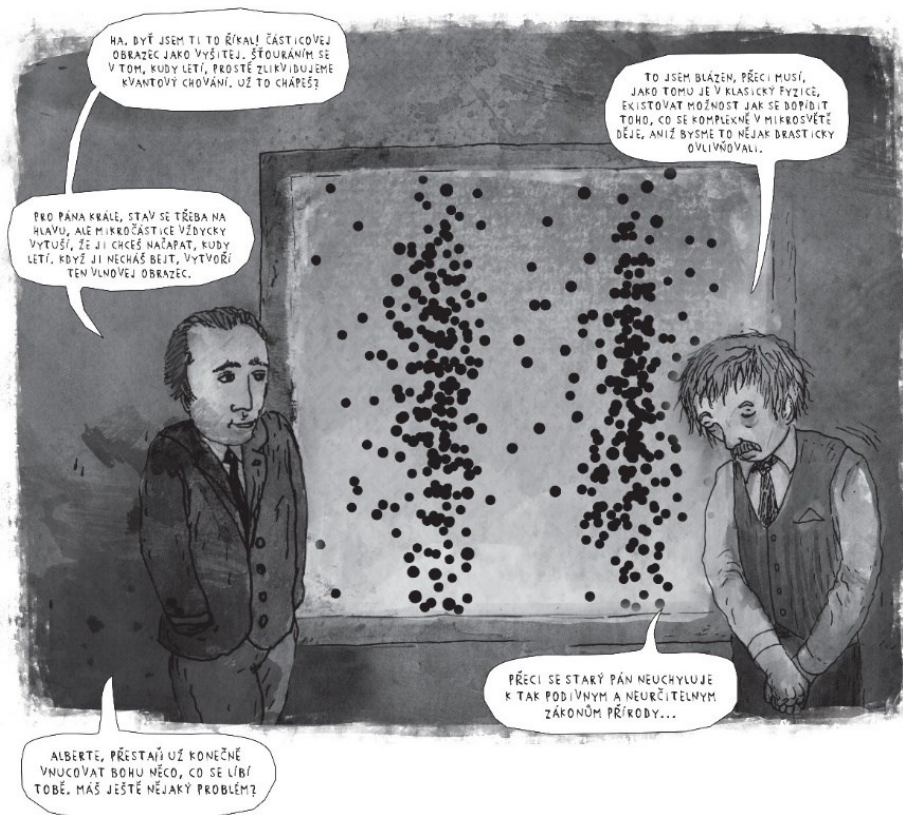
Zde bych chtěl na prvním místě poděkovat vedoucí diplomové práce PhDr. Bohumile Baštecké, Ph.D. za dlouholeté intenzivní vedení diplomové práce a odborný dohled. Děkuji za motivaci k vzdělávání, trpělivost a vytrvalost. Taktéž chci poděkovat své rodině především své manželce Martině že mi dala prostor na tvorbu této práce a starala se o naše děti. Díky patří mé vedoucí v práci na Ústav experimentální botaniky AV ČR, doc. RNDr. Radomíře Vaňkové, DSc., která mě v práci podporovala.

Obsah

Úvod: Předporozumění, cíle a metodologie diplomové práce	11
Cíle práce.....	11
Zvolená mezioborová metodologie a struktura práce.....	11
Dar víry.....	13
Zaslíbení a zkouška: Abraham a požadovaná oběť Izáka	14
2. Obrazy daru	17
Ekonomie daru a nemožnost ekonomického daru	18
Po panice zavládl na finančních trzích klid. Feťák dostal další dávku.....	19
Darování krve, pohlavních buněk a orgánů.....	25
Dárcovství krve	26
Dar v dětském domově.....	35
Nerozeznáný dar	36
Tornádo a humanitární pomoc.....	42
Miliardové škody. Kompenzace lidem i obcím vyplatí pojišťovny a stát. Pojištěncům se ale státní pomoc sníží	42
Langar: dar, vzájemnost a rovnost.....	47
Langar.....	47
3 Dar víry a cíle diplomové práce	58
3.1 Metodologie a výsledky diplomové práce.....	58
Výsledky: co ukazují obrazy daru a jejich propojení s abrahamovským příběhem	60
Výsledky: jaké vztahy se objevují v jednotlivých obrazech daru	65
3.2 Zaměření a cíle diplomové práce.....	67
a) Diplomová práce jako moje osobní cesta za porozuměním daru v kontextu víry.....	67
b) Naplnění mého osobního cíle v diplomové práci: Jak teď rozumím daru víry?.....	70
c) Naplnění cíle pro diplomovou práci: různá pojetí daru v abrahamovském příběhu obětování/spoutání Izáka.....	71
d) Naplnění cíle diplomové práce pro praxi: vysvětlení člověku nevěřícímu, že víra je dar	73
4 Dar víry: diskuse a inspirace	77
4.1 Oborové kontexty a diskuse	77
Opíral jsem se o filozofy a sociology, ač nejsem filozof ani sociolog.....	78
Diskutoval jsem s teology, ač nejsem teolog.....	79
Díky teologii mohu přijmout „nespravedlnost“ humanitárního dárcovství	80
V teologii jako v každé jiné vědě je nutné vnímat kontext a uvádět věci do souvislostí.....	80

Teologické pojetí daru pomáhá nahlédnout vlastnictví jako správcovství pro službu	81
Ač nejsem antropolog, zjišťoval jsem, že způsoby pomáhání a služby jsou kulturně do značné míry nepřenosné; jak tedy v naší kultuře povzbudit participaci (účast) a mutualitu?.....	82
Ač nejsem sociální psycholog, v mé práci se jako nejdůležitější ukázal vztah: považuji za výzvu pro humanitární dárcovství promýšlet vztah k cizinci, k neznámému	83
4.2 Omezení a přínosy kvalitativní metodologie: inspirace	83
Nemoc není dar ani zkouška.....	84
Obdarovávání není spravedlivé	84
Dar může být destruktivní při nedostatku lásky k druhému i lásky k sobě	84
Závěr.....	87
Seznam literatury.....	90
Citovaná literatura:	90
Užitá literatura	97

Záhada dvoušterbinového experimentu

Úvod: Předporozumění, cíle a metodologie diplomové práce

Cíle práce

Moje diplomová práce je mimo jiné osobní cestou za porozuměním fenoménu daru v kontextu víry. Mým osobním cílem je porozumět daru víry. Cílem pro diplomovou práci je propojení různých pojetí daru v abrahamovském příběhu obětování/spoutání¹ Izáka. Mým cílem pro praxi je získat přehled o daru natolik, abych mohl vysvětlit člověku nevěřícímu, že víra je dar.

Zvolená mezioborová metodologie a struktura práce

Studuji na Evangelické teologické fakultě teologický a mezioborově pojatý obor Diakonika. Pracuji jako technik v Ústavu experimentální botaniky AV ČR. Jsem člověk katolického vyznání. Nejsem antropolog, ekonom, sociolog, filosof, jednooborový teolog. Přesto se chci ve své práci o tyto obory opřít a propojit je v příběhu Abrahama jako otce víry. Vybírám si zde příběh o zkoušce Abrahama Bohem.²

Diakonika - Křesťanská krizová a pastorační práce zkoumá zlomové okamžiky na cestě lidských společenství a podoby Božího a mezilidského jednání v takových chvílích. Mezioborové pojetí Diakoniky přináší možnost nahlédnout tentýž jev z více stran, jako když zaměřím kužel světla vždy na jinou část sochy umístěné v prostoru. Výsledkem nebude krásnější socha. Zmnožení perspektiv přinese možná spíše znepokojení a otázky. Jak to, že oba pohledy jsou pravdivé, a přitom dají jiné výsledky? V exaktních vědách může jeden a tentýž objekt

---

¹ Označení „spoutání“ pro chystanou oběť Izáka jsem převzal z Dreifuss, Riemerová, *Abraham. Člověk a symbol. Jungiánský výklad biblického příběhu*.

² *Bible*: kniha Genesis, kapitola 22, verše 1 až 19.

měnit své vlastnosti podle způsobu nahlížení. Možná proto, že neznáme celou pravdu, a možná proto že tomu tak prostě je.³

Mezioborové pojetí znamená vést o vybraném jevu rozhovor s představiteli řady oborů. Uvědomuji si, že mezioborovou práci o daru by ideálně měl psát tým, v čele asi s antropologem a teologem. Vlastní nedostatečnost jednoho autora jsem se snažil doplnit literaturou a oborovými konzultacemi včetně dlouhodobého konzultačního procesu s vedoucí práce. Konzultoval jsem s praktickým teologem Ladislavem Benešem, novozákonním teologem Janem Roskovcem a teologem diakoniky Karlem Šimrem, psal jsem starozákonnímu teologovi Martinu Prudkému, v písemné výměně na téma daru jsem byl s katolickým knězem Českobudějovické diecéze Josefem Prokešem a biblistou Ladislavem Heryánem. Vstupní konzultace mě upozorňovaly, že tematika daru je rozsáhlá, všeobklopující, snadno se v ní člověk ztratí. S vedoucí práce Bohumilou Bašteckou jsme společně zužovali téma daru na souřadnice, kterým se chci v práci věnovat. Bohumila Baštecká vstupovala do dialogu též svými odbornostmi psychologičky a komunitní krizové pracovnice⁴.

Původně jsem chtěl popsat obecné charakteristiky daru, poté zobrazit paradoxy daru podle práce finského sociologa Olli Pyyhtinena *The Gift and its Paradoxes* a přes teologický pohled na dar v abrahamovském příběhu se dostat k cílům své práce. Jenže dávání až darování je pro člověka a lidský druh natolik běžnou činností, že všeobecně platné charakteristiky daru téměř popsat nelze. Proměňují se zřejmě podle vztahu dárce a obdarovaného. Jiné jsou u ceremoniálního daru, jiné u sponzorského, jiné u daru mezi přáteli. Pro zaměření a výběr tématu bylo proto nutné vyjít z žité zkušenosti.

---

³ „Záhada dvoušterbinového experimentu“; „Dualismus světla a látky“.

⁴ S vedoucí práce Bohumilou Bašteckou jsme online konzultovali od května 2018 do června 2023. Konzultace jsem si nahrával od května 2022.

V kapitole nazvané Obrazy daru autoetnograficky⁵ popisují situace, ve kterých jsem potkával dar. Tento „kužel světla“ tedy odpovídá mé žité zkušenosti v kultuře, v níž žiji, v mém současném věku a v mé životní situaci (v období psaní diplomové práce jsem se stal otcem). Když jsem situace, zkušenosti s darem popsal, ukázala se struktura, v níž je popis srozumitelný a nosný pro získání nových perspektiv: uvádím vždy výchozí myšlenkový kontext; popíšu vlastní zkušenost; reflektuji ji; popíšu otázky, inspirace a zásadní pojmy, které daná zkušenost v propojení s literaturou přinesla, a propojím je s abrahamovským příběhem; uvedu oborové kontexty, jichž se daná žitá zkušenost dotkla. Tak využiji možný přínos mezioborové metodologie, kterým je propojování různých oborových perspektiv a získávání nových úhlů pohledu. Děje se to za cenu nedostatečného oborového ponoru do daného tématu. Poukázáním na oborové kontexty alespoň upozorňuji na to, kdo všechno by mohl vést o dané zkušenosti rozhovor, kdyby měla být mezioborová metodologie naplněna.

Na kapitolu Obrazy daru navazuji v třetí kapitole celkovým propojením tématu daru s abrahamovským příběhem a naplněním cílů práce. Ve čtvrté kapitole usiluji o kritickou reflexi zjištěného, diskutuji s výsledky a literaturou a shrnuji inspirace včetně toho, jaká další pojetí daru jsem na své výzkumné cestě za darem víry potkával, a blíže se jim nevěnoval. Pátou kapitolou práci uzavírám.

Dar víry

Při mém studiu na Evangelické teologické fakultě bylo tématem jedné z výukových hodin předávání víry. Na otázku, jestli se víra dá předat, zazněla

---

⁵Autoetnografie je „forma kvalitativního výzkumu, kde výzkumník užívá osobní zkušenosti, aby přispěl k širšímu poli kulturního, společenského a vědeckého porozumění“. Autoři (Murphy, Griffin et al., „Applied autoethnography: A method for reporting best practice in ecological and environmental research“, s. 2689) citují toto vymezení Ellisové, Adamse a Bochnera z r. 2011.

odpověď, že víra je dar. „Víra je dar“ jsem slyšel kolem sebe často. Při konzultacích s teology jsem se dozvídal, že to ale není nic snadno uchopitelného. „Je třeba upozornit na jistou problematičnost samotného pojmu ‚dar víry‘. Takto se o víře mluví v církvi i mimo církev často a s určitou samozřejmostí, avšak v Bibli, resp. v Novém zákoně má taková řeč (a s ní související uvažování) jen dosti chatrnou oporu.“⁶ Víra je uváděna mezi charismaty, duchovními dary: *Jsou rozdílná obdarování, ale tentýž Duch; rozdílné služby, ale tentýž Pán; rozdílná působení moci, ale tentýž Bůh, který působí všechno ve všech. Každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu. Jednomu je skrze Ducha dáno slovo moudrosti, druhému slovo poznání podle téhož Ducha, někomu zase víra v témž Duchu, někomu dar uzdravování v jednom a témž Duchu.*⁷ Případně se víra uvádí jako „ovoce Ducha“: *Ovoce Božího Ducha však je láska, radost, pokoj, trpělivost, laskavost, dobrotu, věrnost, tichost a sebeovládání. Proti tomu se zákon neobrací.*⁸

Odpovědi, co znamená dar víry, jsem začal hledat právě v abrahámovském příběhu spoutání Izáka. Dar, který nám byl Bohem dán, nám není dán k vlastnění, je nám dán, abychom na něj odpověděli. Abraham Boha slyšel, věřil mu a poslechl ho.

Zaslíbení a zkouška: Abraham a požadovaná oběť Izáka

V mé práci jsem teologický pohled zúžil na příběh Abrahama z biblické knihy Genesis. K němu mě dovedla četba knihy Josefa Prokeše *Pán se stará*, kde prvním a ústředním příběhem je zkouška Abrahama Bohem požadovanou obětí Izáka. Na Izáka se tu nahlíží jako na dar, který Abraham staví na první místo. Je pro něj symbolem veškerého Božího zaslíbení a veškeré důvěry v Boha. Dar není

---

⁶ Jan Roskovec, e-mailové sdělení (16. 6. 2023).

⁷Bible: První dopis Korintským, kap. 12, verše 4 až 9.

⁸Bible: Dopis Galatským, kap. 5, verše 22 a 23. Na tato místa mě upozornil Jan Roskovec včetně poznámky, že řecké slovo *pistis* znamená víru i věrnost.

nad dárce, není možné odsunout Boha na druhé místo. A podle Josefa Prokeše se do této pozice dostává Abraham.

Po těch událostech chtěl Bůh Abrahama vyzkoušet. Řekl mu: „Abrahame!“ Ten odpověděl: „Tu jsem.“ A Bůh řekl: „Vezmi svého jediného syna Izáka, kterého miluješ, odejdi do země Mórija a tam ho obětuj jako oběť zápalnou na jedné hoře, o níž ti povím!“

Za časného jitra osedlal tedy Abraham osla, vzal s sebou dva své služebníky a svého syna Izáka, našťípál dříví k zápalné oběti a vydal se k místu, o němž mu Bůh pověděl. Když se Abraham třetího dne rozhlédl a spatřil v dálce to místo, řekl služebníkům: „Počkejte tu s oslem, já s chlapcem půjdeme dále, vzdáme poctu Bohu a pak se k vám vrátíme.“ Abraham vzal dříví k oběti zápalné a vložil je na svého syna Izáka; sám vzal oheň a obětní nůž. A šli oba pospolu.

Tu Izák svého otce Abrahama oslovil: „Otče!“ Ten odpověděl: „Copak, můj synu?“ Izák se otázal: „Hle, oheň a dříví je zde. Kde však je beránek k zápalné oběti?“ Nato Abraham řekl: „Můj synu, Bůh sám si vyhlédne beránka k oběti zápalné.“ A šli oba spolu dál. Když přišli na místo, o němž mu Bůh pověděl, vybudoval tam Abraham oltář, narovnal dříví, svázal svého syna Izáka do kozelce a položil ho na oltář, nahoru na dříví. I vztáhl Abraham ruku po obětním noži, aby svého syna zabil jako obětního beránka.

Vtom na něho z nebe volá Hospodinův posel: „Abrahame, Abrahame!“ Ten odpověděl: „Tu jsem.“ A posel řekl: „Nevztahuj na chlapce ruku, nic mu nedělej! Právě teď jsem poznal, že jsi bohabojný, neboť jsi mi neodepřel svého jediného syna.“⁹

---

⁹Bible: kniha Genesis, kapitola 22, verše 1 až 12.

Příběh mě zaujal svou rozporuplností: Jak může dobrý Bůh žádat tak krutou zkoušku a požadovat zpět to, co zaslíbil? Proč pokouší člověka? Co mu tato zkouška může přinést dobrého? – A co na to člověk a jeho vztah k Bohu?

Abrahamovo jednání je nesené poslušností a vírou, důvěrou v Boha. Oslovil mě Prokešův výklad, konkrétně to místo, kdy Abraham se musí vzdát daru jako modly, jako definitivně vlastněné skutečnosti. Vzdát se své budoucnosti představované synem. Přesunout se od daru k dárci. Ten, který Bohu věří, ho dává na první místo, uvědomuje si svoji zavázanost a prvotinu mu obětuje: *Hospodin nás vyvedl z Egypta pevnou rukou a vztaženou paží, za veliké hrůzy, se znameními a zázraky, a přivedl nás na toto místo a dal nám tuto zemi, zemi oplývající mlékem a medem. Nyní tedy, hle, přinesl jsem prvotiny z plodů role, kterou jsi mi dal, Hospodine. ‘ A postavíš koš před Hospodina, svého Boha, a pokloníš se před Hospodinem, svým Bohem.*¹⁰

Zdá se, že dar víry má větší váhu než dar syna. To mě vedlo k dalšímu hledání spojníc mezi tím, co je chápáno jako dar a dar od Boha. Znamená zavázanost Bohu, že Bůh se mnou může naložit jakkoliv, když mu věřím? Že po mně může například požadovat krutost? Že mu jeho dar kdykoliv musím vrátit? Že dar víry je trpkým darem? Nebo jde o zkoušku, která má změnit náš vztah k Bohu a jeho darům?

Tyto otázky mě napadaly, když jsem začal zkoumat víru a dar v abrahamovském příběhu.

---

¹⁰*Bible*: kniha Deuteronomium, kapitola 26, verše 8 až 10.

2.Obrazy daru

Jeden z paradoxů daru spočívá v tom, že abstraktní myšlenka daru může být rozpoznána pouze prostřednictvím konkrétních empirických výskytů darů.¹¹ Proto v této části diplomové práce zobrazuji a reflektuji moje zkušenosti s darem. „Obrazy daru“ mi poslouží pro zakotvení teoretických vstupů jako prostředek zvolené kvalitativní mezioborové metodologie.

Každý z obrazů předkládám ve struktuře:

- a. Výchozí myšlenkový kontext
- b. Zkušenost
- c. Reflexe
- d. Otázky, inspirace a zásadní pojmy; propojení s abrahamovským příběhem
- e. Oborové kontexty

---

¹¹Pyhtinen, *The Gift and its Paradoxes*,149.

Ekonomie daru a nemožnost ekonomického daru

a. Výchozí myšlenkový kontext

Vycházím zde z obratu „ekonomický dar“, který jsem potkával v mnou studované literatuře o daru často.¹² Klasik teorie daru, francouzský sociolog Marcel Mauss, tento pojem sice přímo nepoužívá, ale podle Maussových kritiků je jeho práce především o ekonomii daru jako základu ekonomie. Maussova *Esej o daru, podobě a důvodech směny v archaických společnostech* vyšla v roce 1925. Mauss zkoumal pravidla pro závaznou výměnu darů u archaických společností, směnu, která se neděla penězi. Čerpal z prací etnografů a spolupracoval přitom se svým strýcem sociologem Émile Durkheimem. Jeho základní otázky znějí: Jaké pravidlo zákonnosti a vlastního zájmu ve společnostech zaostalého typu si vynutí, že dar, který byl přijat, musí být povinně opětován? Jaká moc spočívá v daném předmětu, že způsobí, aby ho jeho příjemce oplatil?¹³

Výměna darů v obřadu potlatch u kmenů zkoumaných Maussem znamenala přebíjet se dary ve jménu cti. „Vítězí“ ten, kdo dá poslední dar, protože to znamená, že ještě má z čeho dávat. Ostatní zůstávají zavázáni. Závazkem je povinnost dávat, přijímat a oplácet. Náčelník byl v očích svých lidí bohatý, aby to dokázal, musel však dary dále rozdělovat. Jeho bohatství tak bylo iluzorní. Z ekonomického pohledu byl tento systém neefektivní. Šlo o prokazování pozice, ne o výhodnost.¹⁴ Základní charakteristikou ekonomického daru je smlouva. Nemusí být vyřčená ani psaná, což umocňuje nutnost důvěry. Vzájemná výměna darů a jejich vzájemné přijetí je smlouvou o neútočení. „Odmítnout dát či

---

¹²Například: Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*; Svoboda, „Ekonomika daru, dar a jeho reflexe v ekonomické teorii.“

¹³ Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 40.

¹⁴ Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 16, Svoboda, „Ekonomika daru, dar a jeho reflexe v ekonomické teorii“, 107.

odmítnout si vzít bylo totéž jako vyhlásit válku, jako odmítnout spojenectví a přátelství. /.../ neboť k tomu, aby lidé spolu mohli obchodovat, museli se napřed naučit odkládat kopí.“¹⁵

Derrida namítá, že Mauss mluví ve své eseji o všem možném, jen ne o daru. Obíhání, oběživo, výměna komodit v kruhu je podstatou ekonomie. „/.../ zákonem ekonomie je obíhání, návrat k bodu odchodu, k původu, také k domovu.“ Zatímco dar se nesmí dárci vrátit. „Nesmí obíhat, nesmí být vyměňován, v žádném případě nesmí být jako dar vyčerpán procesem směny, pohybem obíhání v kruhu ve formě návratu k bodu odchodu.“¹⁶ Zištná podoba dávání je „společenskou lží“; i když na sebe bere podobu štědrého daru, v pozadí stojí závazek a ekonomický zisk.¹⁷ Mluví se o daru, a jde přitom o směnu, účelovost, smlouvu, moc daru a povinnost protidaru. Je možné, jak si ukážeme, že většina běžných darů něco z těchto znaků obsahuje, nestojí však na prvním místě. Ekonomickou směnou je dar v podstatě anulován. „Pravdivost daru /.../ postačí k anulování daru.“ Nemožnost daru spočívá v základní patové situaci svazku a závazku, kterou darování představuje.¹⁸

b. Zkušenost

Po panice zavládl na finančních trzích klid. Feťák dostal další dávku.¹⁹

„Feťákem“ je zde nazvána jedna z největších světových bank. Hrozba rozpadu trhu byla natolik velká, že do této banky švýcarský stát účelově „nalil“ mnoho peněz. Svým ekonomickým darem tak zklidnil trh – zvýšil důvěru. Dar v ekonomice je nástrojem utužení důvěry, která je naprosto nezbytná pro

---

¹⁵ Mauss, cit. v Svoboda, „Ekonomika daru, dar a jeho reflexe v ekonomické teorii“, 106.

¹⁶ Derrida, *Given Time*, 7.

¹⁷ Vavrušková, *Biblická a společenskovední východiska teologie daru*, 10.

¹⁸ Derrida, *Given Time*, 25.

¹⁹ „Po panice zavládl na finančních trzích klid. Feťák dostal další dávku.“

jakýkoliv obchod. Krach banky je téměř synonymem pro ztrátu důvěry, „uvědomíme-li si, kolik slov souvisejících s důvěrou se právě v tomto sektoru vyskytuje (např. věřitel, úvěr, kreditní karta)“²⁰. Stát tímto darem chránil v první řadě věřitele ze své země. Pokud by tomu tak nebylo, mrhal by bezúčelně penězi lidí na hazardní chování bank. Banka se zodpovídá svým věřitelům. Není zde možnost daru, jen dalších a dalších půjček. Ekonomický dar se podobá půjčce. Ve významových odstínech daru je pro darování ekonomické hlavními kritérii výhodnost, smlouva, návratnost či účelovost. Spojení s řeťákem ukazuje, že dar sice vytváří důvěru a utužuje vztah, ale zároveň buduje závislost.

Stovky Nepálců se střetly s policisty. Nelíbí se jim zamýšlený americký dar.²¹

Čtvrtina nepálského hrubého domácího produktu je z remitencí, tedy z toho, co pošlou do země zahraniční pracovníci. Stejně tak proudí do země pomoc bezpočtu organizací. Zajišťují vše, od infrastruktury po vzdělání. Podle mé osobní zkušenosti z nepálské cesty kolem Annapurny jsou dary zahraničních ekonomik vidět všude: od mostů po solární vařiče, od zdravotnických projektů po zemědělské. Obava, že tyto dary mění zemi k obrazu svému, je z mého pohledu reálná.

K tomu pravděpodobně přistupuje záludnost peněz a finančních darů. Podle odpůrců amerického daru „podmínky spojené s pomocí odporují nepálským zákonům a ohrožují svrchovanost země. Zastánci grantu naopak argumentují, že peníze Nepál nemusí vracet a americká strana je poskytuje bez dalších podmínek.“²² Pro dar jsou tu použita slova pomoc, peníze, grant. Autenticita daru, úcta a uznání projevené darem, se penězi zpochybňují, jde o „pseudouznání“. Peníze mají příliš blízko k obchodu. A ve světě obchodu „každý

---

²⁰ Kolář, „Může víra v Boha zdůvodnit důvěru v člověka?“, 145.

²¹ „Stovky Nepálců se střetly s policisty. Nelíbí se jim zamýšlený americký dar.“

²² Tamtéž.

lidský svazek ohrožuje zrada“.²³ Opravdové uznání není na prodej a peníze leccos z dávaného znehodnotí. Proto v mezilidském kontaktu lidé váhají použít peníze jako dar. Na tom je založena nákupní horečka o Vánocích.²⁴

c. Reflexe

Dar může být chápán jako pomoc, stejně tak se ale může stát jedem²⁵, který může ničit a naleptávat společnost, kupovat si vliv a utvářet krajinu a prostředí k obrazu svému. Je zřejmé, že dárce a dar, který jej zastupuje, jsou poznání. To podle mého zapříčiňuje „dluh“ obdarovaného a moc dárce nad ním. Například na tematiku migrace lze nahlížet jako na neviditelný dluh, který není možné nijak splatit ani na jedné straně, zato se z něj dá těžit v podobě ekonomiky daru a dluhu. Pohostinnost jako dar se vzápětí mění v dluh.²⁶ Dar země je také tématem abrahamovského příběhu, kde Izák vystupuje jako symbol obdarování a zaslíbení: „Narození Izáka (Gn 21) a pochování Sáry do odkoupené půdy v kenaanské zemi jsou první střípky na cestě k naplnění získání Zaslíbené země a rozmnožení potomstva.“²⁷

Téma se úzce dotýká humanitární pomoci, kde je touha pomáhat, a přitom neovládnout. V tomto jevu se snoubí tytéž skutečnosti jako v daru, tedy potřeba darovat, a přitom nekupovat. V opačném případě by se nejednalo o pomoc či o dar, ale o obchod.

---

²³ Avner, „Between the Gift and the Market: The Economy of Regard“, 467.

²⁴ Avner, „Between the Gift and the Market: The Economy of Regard“, 454.

²⁵ Jedno z anglických slov pro dar (zvláště finanční) je *gift*. V němčině slovo *gift* znamená jed. Na jazykové víceznačnosti ve spojení s darem upozorňuje Vavrušková (*Biblická a společenskovední východiska teologie daru*, 8). V češtině se významová ambivalence daru ukazuje spíše v etymologickém odvozování slov *zdarma* – *zbůhdarma* – *darmo* – *daremný* – *darebný* (Machek, *Etymologický slovník jazyka českého*, 110).

²⁶ Ahn, „Economy of ‚Invisible Debt‘ and Ethics of ‚Radical Hospitality‘. Toward a Paradigm Change of Hospitality from ‚Gift‘ to ‚Forgiveness‘“, 244 a další.

²⁷ Michnová, „Tuto zemi dám tvému potomstvu“ Gn 12,7: Dar země jako téma Starého zákona, 28.

d. Otázky, inspirace a zásadní pojmy; propojení s abrahamovským příběhem

Na daru a ekonomii mě přitahuje zacházení s dary, které nejsou dary. Když jsem se začal zajímat o téma daru, bylo mou základní otázkou, jestli dar není jen byznys s nevyřčenými pravidly. S pravidly, která jsou sice nevyřčená, ale sdílená a stejně závazná a zavazující jako kupní smlouva. A jak – například v humanitární pomoci - udělat, abych daroval, a zároveň nekupoval, neponižoval, nerozděloval. Kde je hranice mezi obchodem a nezištným darem. Zdá se, že dar vytváří závislost symbolicky, ekonomicky, fakticky, ať záměrně, nebo nezáměrně. O to víc zvětšuje rozdíl mezi dárce a obdarovaným. Zdá se, že ekonomický dar tvoří totální závazek, není možné na něj neodpovědět. Pokud je jasný účel daru, dárce už dopředu říká, za co a za jakých podmínek dar bude obdrženo, dar plně neopustí dárce a funguje jen jako jakási zástava. Není možné mluvit o daru, a přitom jen směňovat.

Pojmy, které se objevují v této podkapitole v rámci vztahu se známým hromadným dárce:

- důvěra anebo směna, zrada
- závazek - závislost - dluh vs. moc – účel – zástava
- peníze - oběživo

V ekonomice daru jsou tyto charakteristiky vztahu k poznanému dárce různě rozpracovávány. Třeba v tématu almužny a zadluženosti či nezadluženosti daru, kterému se věnoval například Luther, když chtěl příjemce daru dělit na potřebné a nepotřebné. Vystupoval proti žebrotě jako proti vydírání. Postupně se objevuje snaha převést sociální odpovědnost na stát a ze setkání s poznaným dárce se

stává setkání s hromadným dárcem. Víím, kdo to je, nemůžu k němu ale mít osobní vztah. Podpora chudých se výsledně stává byrokratickým procesem, kde je nutné si dar zasloužit. Dar se z roviny pomoci proměňuje v sociální zabezpečení.²⁸ Dalším rozpracovávaným tématem je zadlužení, pocit viny a dluhu, který není možné splatit, jako nástroj moci.²⁹

Ekonomiku daru stavím do protikladu s příběhem Abrahama. Bůh přichází s darem, na který se odpovídá, nikoli ale na úrovni směny. Logika lásky není logikou kupeckou.³⁰ Ekonomický kalkul daru by byl, kdyby Abraham obětoval Izáka, aniž by ho zároveň miloval. Byl by to jen dobrý obchod na usmíření Boha ve starém Egyptě: „Řada obřadů konaných v chrámu měla jeden společný jmenovatel - uspokojit boha, naladit ho, aby byl ke svým ctitelům příznivý.“³¹ V židovském výkladu Písma – v midraši – je rozvinut dialog, který vyjadřuje Abrahamovo zdráhání přijmout úkol: *Bůh řekl: „Vezmi syna tvého!“ Abraham: „Mám dva syny a nevím, kterého mi přikazuješ vzít.“ Bůh: „Toho jediného tvého!“ Abraham: „Jeden je jediným synem této matky, druhý je jediným synem oné matky.“ Bůh: „Toho, jehož miluješ!“ Abraham: „Miluji oba!“ Bůh: „Izáka!“*³²

Tím se dostáváme k dalšímu pohledu na dar: k pojmům obět' a láska.

---

²⁸ Svoboda, „Ekonomika daru, dar a jeho reflexe v ekonomické teorii“, 109.

²⁹ Např. Ahn, „Economy of ‚Invisible Debt‘ and Ethics of ‚Radical Hospitality‘. Toward a Paradigm Change of Hospitality from ‚Gift‘ to ‚Forgiveness‘“.

³⁰ C. V. Pospíšil, *Hermeneutika mystéria*, cit. v Vavrušková, *Biblická a společenskovední východiska teologie daru*, 33.

³¹ J. Heller, *Starověká náboženství*, cit. v Dvořák, *Transformace oběti v písmu, teologie oběti*, 47.

³² Heller, Prudký, *Obtížné oddily knih Mojžíšových*, 94.

Oborové kontexty

humanitární a rozvojová pomoc

„antropologie, psychologie, sociologie, ekonomie“³³

---

³³„Otázkou, proč lidé darují a jestli za to něco očekávají, se zabývají různé vědní disciplíny, například: antropologie, psychologie, sociologie, ekonomie.“ Mechová, *Dárcovství v prostředí české humanitární pomoci a rozvojové spolupráce*, 13.

Darování krve, pohlavních buněk a orgánů

a. Výchozí myšlenkový kontext

Darování orgánů a krve je téma, které mě zajímá z hlediska biologického i křesťanského, kde patrně největším tématem je umělé oplodnění, darování vajíček. „Utrpení manželské dvojice, která zjistí, že je neplodná, je velké. „Co mi chceš dát? – prosí Abraham Boha – Jsem stále bezdětný“.“³⁴ Tedy Abraham vnímá neplodnost v manželství jako problém, který je řešitelný pouze jako dar. „Dítě není něco, co se rodičům dluží, ale je to dar. Největším darem manželství je lidská osoba. Dítě nemůže být považováno za předmět vlastnictví; za něco, k čemu by vedlo uznání domnělého, práva na dítě. V této oblasti má pouze dítě opravdová práva: „právo být plodem zvláštního úkonu manželské lásky svých rodičů a také právo být respektováno jako osoba od chvíle svého početí“.“³⁵ Dítě je dar, na nějž není nárok a je plodem zvláštního úkonu manželské lásky. I když je možné legitimně namítat, že podstoupit umělé oplodnění je taktéž zvláštní úkon a projev manželské lásky, považuje katechismus katolické církve umělé oplodnění, a to i vlastními gametami, za „těžce amorální“, neboť zrazuje „výlučné právo manželů stát se otcem a matkou jeden prostřednictvím druhého“.³⁶

Přes výhrady církve proti umělému oplodnění může dárcovství vajíček pro některé bezdětné páry představovat naději na vlastní dítě. V této kapitole se zaměřuji také na darování orgánů, konkrétně ledviny, neboť ledviny se transplantují nejčastěji. Dalším dárcovstvím v této oblasti je darování krve, které je naprosto nepostradatelné pro řadu situací, kde se zachraňují lidské životy.

---

³⁴ Katechismus katolické církve §2374

³⁵ Katechismus katolické církve §2378

³⁶ Katechismus katolické církve §2376

Všechna tato dárcovství snad až na darování vajíček mají podle mého názoru charakter altruistického daru. Potřeba odpovědět na dar má obvykle podobu vděčnosti.

b. Zkušenost

Dárcovství krve

Dárce Milan Richter byl oceněn plakétou „Dar krve – Dar života“ za „ojedinělý a hluboce lidský akt mnohonásobného bezpříspěvkového dárcovství krve“. Krev a plazmu daroval 375 krát. V osmnácti letech zjistil, že byl adoptován, jeho biologická matka ho zanechala v porodnici. Protože své dětství považoval za nádherné, po biologických rodičích dále nepátral. Na vojně si uvědomil, jaké měl štěstí, že „nebyl v žádném dětském domově a že je společnosti za svůj život něco dlužný“. Začal darovat krev.³⁷

Odpověď na dar zde probíhá v rovině symbolického ocenění, a to nikoliv od příjemce daru, ale od zprostředkovatele daru. Například plakétou s nápisem „Donumsanguinis – donum vitae“ (Dar krve – dar života), kterou předává Český červený kříž mnohonásobným dárcům krve a jejích složek.³⁸ Pro příjemce daru je dárce anonymizován³⁹, tudíž je nemožné dar jakkoliv oplatit. Obdarovaného zde zastupuje odběrové centrum.

Darování vajíček - pohlavních buněk

Darování vajíček není všude možné nebo jen v omezené míře. Například v Německu to zakazuje zákon o ochraně embryí.⁴⁰ Pokud darování proběhne, je

---

³⁷ „Železný muž z Ústí si často nechává pustit žilou, má téměř 400 odběrů.“

³⁸ „Oceňování bezpříspěvkových dárců krve.“

³⁹ „zákonč. 285/2002 Sb., o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon)“, §20.

⁴⁰ „zákon na ochranu embryí, §1: Gesetz zum Schutz von Embryonen (Embryonenschutzgesetz - ESchG), § 1 Mißbräuchliche Anwendung von Fortpflanzungstechniken.“

treťán lékař nebo ten, kdo asistovanou reprodukci provedl, nikoliv d rkyn  nebo p jjemkyn  pohlavních bun ek. Proto ženy využívají sousední Českou republiku, kde je toto dárcovství mořn . Darovat pohlavn  buňky lze také ve řpan lsku, Nizozemsku a Velk  Británii. Jednotliv  země r zn  řeší právo d t  poznat sv  genetick  rodiče. V České republice je anonymita dárcovství stanovena zákonem.⁴¹ V Německu mnozí lékaři volají po změně zákona, zákaz dárcovství vaji ek povařuj  za p ekonan . „Jin  ho ale povařuj  nadále za opr vn n  a varují před mořnou komercializací. ř dn  žena podle nich nep ristoup  na odebrání vaji ka jen z altruismu, protože tu t ř existují ur it  rizika, jako je budoucí neplodnost a jin  komplikace. To je vidět v  stavu pro p e i o matku a d t , kde se podle slov lékařky Jitky řez cov  darování vaji ek téměř nepraktikuje. Vysvětluje to t m, ře d rkyn m dávají jako kompenzací za uřl  zisk dvacet tisíc korun, coř „uř je dnes mal    stka“.⁴² „Nikdo mi nenamluví, ře by darování vaji ek fungovalo bez protislужby“, prohlásil řef bavorského oborového svazu lékařů reprodukční medicíny Hans-Peter Eiden.“⁴³

Darování orgánů - ledvin

Dárců ledvin je dlouhodob  nedostatek. Transplantace ledviny představuje naději pro pacienty s chronick m selháním ledvin, jejichř p eřit  jinak závisí na dialýze, dokud se nenajde vhodn  dárce. „Aby mohla d t svému muři ledvinu, musela by mít stejnou krevní skupinu. A to neměla. Proto se lékaři z prařsk ho IKEMu rozhodli p ristoupit ke zk řířen  transplantaci, kterou lze provést mezi dvěma, p r padn  několika dvojicemi. Tou druhou dvojicí byl p r z Nitry.“⁴⁴ Operace je prováděna zk řířen m p jjemcům najednou, aby se n kter  z dárců nemohl rozmyslet. Dárci se před operací z etických důvodů nesmějí znát, coř

---

⁴¹Valc, „Právo znát genetick  původ jako sou ast osobnostních práv d t e počatého anonymním způsobem“.

⁴²„Řez cov : Dárcovství vaji ek není bez rizika. řeny riskují paradoxn  vlastn  neplodnost“

⁴³„Němky jezdí na umělé oplodnění do ciziny. Justice treť  lékaře.“

⁴⁴„Rozhodla se obětovat ledvinu cizímu muři, aby zachránila manřela.“

lékaři IKEMu v článku zdůvodňují slovy: „Aby nevznikla nějaká potřeba nebo pocit, že je někdo někomu něco vděčný a je potřeba mu to vrátit nějakým jiným způsobem. To neakceptujeme.“ Vzájemné pouto nebo vděčnost ale asi stejně vznikne. Popisované páry jsou spolu v živém kontaktu, navštěvují se. „Dokonce mi poslal fotografii svého prvního vnoučka jakoby polobabičce,“ říká dárkyně ledviny o vztahu s příjemcem její ledviny ze zkřížené transplantace.⁴⁵ O vyjádření vděčnosti uvažují též transplantující lékaři: „V západním světě platí, že darování je vrcholně etický akt, který není nějakým způsobem honorován. Je spíše na nás jako na společnosti, jak se k dárcům zachováváme. Jestli jim například nemáme zabezpečit doživotní zdravotní pojistku, zabezpečit jim lepší zdravotní péči, pokud je to možné, nebo nějaké další výhody. To je potom věc spíše celospolečenská než medicínská.“⁴⁶

c. Reflexe

Jsou odvětví, kde je žádoucí, aby dar byl darem bez ekonomického kontextu. V případě darování krve, vajíček, ledvin je to důležité jako ochrana proti finančnímu, politickému či jinému zneužití. V České republice se za vajíčka, krev ani orgány nemůže platit. Obchází se to finanční kompenzací za odběr. Kompenzacemi se rozumí náhrada výdajů spojených s darováním, například ušlý pracovní zisk, cestovní náklady a podobně, kdy se dárci na základě jeho žádosti hradí „účelně, hospodárně a prokazatelně vynaložené výdaje spojené s darováním zárodečných buněk“⁴⁷. Kompenzace jsou velmi vágně stanoveny a nechávají klinikám dostatečně volné ruce. V době psaní této diplomové práce byly kompenzace zhruba 30 000 – 33000 Kč za jeden odběr gamet.

---

⁴⁵Tamtéž.

⁴⁶„Rozhodla se obětovat ledvinu cizímu muži, aby zachránila manžela.“

⁴⁷ Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, § 11.

Přesto se domnívám, že darování orgánů, gamet a krve ukazuje důležitost oběti, tedy toho, že o něco musím přijít, a nic nebo neadekvátně málo za to dostat zpět. Otázkou je důvod takového přece jen neekonomického jednání.

Dárcovství krve je mi blízké, protože jsem dárcem krve. Vnímám to jako možnost být otevřený k dávání daru, vstát, jít na odběrové místo a darovat krev. Něco málo obětovat ze svého pohodlí. Uvědomuji si, že podmínkou darování krve je být zdravý, a tuto podmínku se snažím vědomě splňovat. Pro mě je darování krve (asi nejen v mém případě) osobním vyjádřením vděčnosti za zdraví.

U dárcovství orgánů mě napadá existence nepodmíněného daru, který je absolutní, nepodléhá logice směny a znamená ochotu a připravenost dávat nepoznán, bez uznání a očekávání odměny komukoli – „absolutně neznámému anonymnímu druhému“⁴⁸. Očekávání reciprocit je však natolik silné, že někteří autoři považují dobrovolný nezištný dar za pouhou iluzi.⁴⁹ V reakci německého představitele reprodukční medicíny z příběhu „Němky jezdí na umělé oplodnění do ciziny. Justice trestá lékaře,“ se ukazuje, jak velká nedůvěra panuje k fenoménu nezištného daru, k možnosti dát, a nic nechtít nazpět, k daru, kterému by byla dána přednost před obchodem.

Dar orgánu je však možný i přesto, že z toho dárci obvykle nemá žádný vlastní zisk - kromě psychických a vztahových zisků doprovázejících altruismus. Dárce obvykle něco trápí, něco obětuje. Darování gamet i ledviny vytváří vztah, a to nejen genetický jako v případě vajíček, kde bude budoucí dítě nosit genetickou informaci dárkyně. Vztah vděčnosti „dělá problém“ i v podobě potřeby odpovědět na dar, a přitom se vyhnout směně či obchodu s gamety.

---

⁴⁸Derrida v Pyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 91.

⁴⁹Pyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 16.

Důvodů, proč lidé darují krev a orgány, může být přitom celá řada. Z mého pohledu je podstatným důvodem vděčnost za život nebo zdraví, které mám. Tato vděčnost se pojí s uvědoměním si, že například zdraví není samozřejmé, není na ně žádný nárok, je to dar. Základem vděčnosti je vědomí, že mi byl dán dar. Bez uvědomění si daru lze například říct, že krásný den je souhra meteorologických podmínek a život je hromada do sebe narážejících molekul. Darování krve je tedy pro některé dárce odpovědí na uvědomění si daru zdraví nebo dluhu, který pociťují například vůči společnosti anebo předkům. Podmínky našeho bytí, do nichž se rodíme, jsou zároveň darem a dluhem.⁵⁰

V případě darování orgánů, gamet a krve je oběť a rozhodnutí se pro oběť součástí daru. Je třeba se rozhodnout vzít na sebe určitá rizika, i když například u darování krve jsou minimální, krev se stále obnovuje. Také je třeba se rozhodnout dar uskutečnit a nic nečekat zpět. V opačném případě vzniká obchod s orgány, vajíčky, krví.

Na příkladu darování ledviny vidíme využití reciprocitu ve smyslu směny. Transakce je kvůli zajištění celého průběhu směny dotažená k tomu, že probíhají čtyři operace najednou, téměř z břicha do břicha. Je třeba zajistit reciprocitu. Okolí dárkyně pravděpodobně taktéž reaguje na nedostatečnou reciprocitu: „Hodně si to rozmysli, radili paní Kocmanové její nejbližší příbuzní a přátelé, když se dozvěděli, že chce darovat cizímu muži ledvinu.“⁵¹ Článek i v titulku zdůrazňuje „cizímu muži“. Kdežto dárkyně dává z lásky: „Okamžitě jsem odpověděla, že ano, aniž bych věděla, co mě čeká, jaká jsou rizika, jestli je to možné, nebo ne.“ Reciprocita se mění v mutualitu, „zlaté“ etické pravidlo *Dělej druhému, co chceš, aby on dělal tobě* se mění v přesah agapé.⁵²

---

⁵⁰Stiegler v Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 4.

⁵¹„Rozhodla se obětovat ledvinu cizímu muži, aby zachránila manžela.“

⁵²Hénaff, „Ricoeur: Reciprocity and Mutuality – From the Golden Rule to Agapé.“

Také darování krve je příkladem darování „cizinci“. Pyyhtinen celé téma dárcovství krve považuje za „náramně fascinující“, protože zpochybňuje mnohé představy běžně spojované s darem:

- Darování krve nepředstavuje pro dárce velkou obět', ačkoli příjemci může zachránit život (jak upozorňuje Titmuss⁵³).
- Darování krve nevytváří společenské anebo společné pouto mezi dárce a příjemcem daru kromě vztahu nepřímé solidarity, kde je „dárcovství krve“ chápáno jako společenská instituce, aniž vzniká jakýkoliv nárok na příjemce daru. Titmuss⁵⁴ se v závěru vymezuje vůči Maussovi a výměnné podobě daru v archaických společnostech slovy, že „v bezplatném darování krve bezejmennému cizinci není žádná zvyková smlouva, právní vazba, funkční determinismus, žádná situace diskriminační moci, nadvlády, omezení nebo nátlaku, žádný pocit hanby nebo viny, žádný imperativ vděčnosti, a žádná potřeba pokání svatého Jana Zlatoústého.“
- Darování krve cizinci obsahuje charakteristiky velkorysosti a nezištnosti, které se obvykle pojí se situací jednostranného dobrovolného daru blízkému.

---

⁵³Titmuss, 1970, v Pyyhtinen, „In/Exclusions: the Gift of Blood and Alms for the Poor“, 99.

⁵⁴Tamtéž.

Otázky, inspirace a zásadní pojmy; propojení s abrahamovským příběhem

V rámci diplomového semináře⁵⁵ jsme vedli diskusi, jaké mohou být odpovědi na dar, jak na dar může odpovídat nevěřící, komu je vděčný za život, komu za možnost stát se příjemcem transfuze. Věřící člověk vzhledne k nebi a řekne: Díky, Bože. Kam vzhledne, komu, kdy a jak je vděčný člověk bez víry v Boha? Vděčnost přichází při rozpoznání daru, při povšimnutí, že druhý člověk – i když neznámý – něco udělal pro moje dobro. Zdá se, že jedním z motivů dárců je jejich vlastní vděčnost (neznámému) dárci za dobro: vnímaný dluh společnosti za adopci, vděčnost za vlastní zdraví. Otázka, co je tím dobrem, přináší úvahy o vztahu mezi dárcem a příjemcem daru. Ukazuje se rozdíl mezi vzájemností ve smyslu reciprocity, na které je založeno přátelství, a mutuality, na které může být založena například mezilidská solidarita.⁵⁶

Mutualita podle Ricoeura⁵⁷ umožňuje mimo jiné nepodmíněnou velkorysost obecně známou pod pojmem agapé. Tento pojem lze charakterizovat jako „nesobeckou lásku bez podmínek, která dává, aniž něco očekává zpět“⁵⁸. Jako projev agapé vyznívá pojem absolutní dar, který používá Pyyhtinen s odkazy na Derridu a Kierkegaard a o němž jsem se už zmiňoval. Absolutním bezpodmínečným darem se myslí připravenost a ochota dávat nezištně někomu absolutně neznámému. Absolutní dar osvobozuje od logiky směny, znamená dávat, a nic nežádat nazpět, být neviditelným dárcem. To lze k cizinci snadněji než k blízkému. Pyyhtinen upozorňuje, že v realitě absolutní „čistý“ dar neexistuje. Podle Derridy je podmíněn utajením, nemůže se zjevit empirickému zkoumání.⁵⁹

---

⁵⁵ Diplomový seminář, 16. 5. 2021.

⁵⁶ S odkazy na Aristotela a Ricouera v Hénaff, „Ricoeur: Reciprocity and Mutuality – From the Golden Rule to *Agapé*“, 129-130.

⁵⁷ Hénaff, „Ricoeur: Reciprocity and Mutuality – From the Golden Rule to *Agapé*“, 139.

⁵⁸ „Agapé. Reformace.“

⁵⁹ Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 98.

Agapé i vzájemnost v podobě reciprocity a mutuality lze nahlížet jako různé podoby vztahů, umožněné vždy znovu schopností člověka reagovat na druhého a jeho situaci, rozpoznat ho, uznat. V každém z těchto vztahů má jednající člověk svoji svobodu, dobrovolnost svého rozhodnutí. „Z tohoto pohledu není mutualita o nic více velkorysá nebo morálnější než reciprocita. Patří k rozdílné vztahové struktuře: Posouvá se od vztahu dvojice ke vztahu množiny, ze vztahu tváří v tvář k sítím, od konfrontace nebo přizpůsobení se partnerovi – ať individuálnímu nebo kolektivnímu – ke koordinaci mezi několika partnery.“⁶⁰ Jako dva způsoby vztahu se mutualita a reciprocita pojí s odpovídajícími postoji a hodnotami.

Pojmy a myšlenky, které se objevují v této podkapitole v rámci vztahu k blízkému i cizinci:

- láska ve smyslu agapé; absolutní „čistý“ dar
- solidarita – mezní situace života – životní zkouška
- altruistický dar vs. protislužba
- oběť vs. směna, transakce
- anonymní dárci neznamena nevědomost o dárci
- hluboce lidský akt bezpříspěvkového dárcovství; vrcholně etický akt, který není honorován
- dluh; vděčnost
- nezištnost; velkorysost
- zdarma vs. nárok

---

⁶⁰Hénaff, „Ricoeur: Reciprocity and Mutuality – From the Golden Rule to *Agapé*“, 145.

- vzájemnost: reciprocita a mutualita, individuální a kolektivní partner
- dobrovolnost bez psané, zákonné, společenské povinnosti
- odpověď, rozpoznání, uznání

Cesta Abrahama za naplněním Božích slibů se dramaticky proměňuje Božím zásahem a Abrahamovou odpovědí na tento zásah v rámci vztahu k Bohu: „Bůh, původce života, požaduje po svém vyznavači, aby usmrtil (obětoval) vlastní dítě.“⁶¹ Hospodin se tu člověku představuje jako „Bůh, který po něm požaduje všechno. /.../ jako Bůh, který po člověku žádá, aby mu sloužil, a to i tehdy, je-li tato služba spojena se vzdáním se lidských hodnot. Pokušení, kterému je vystaven Abraham, není spojeno pouze se zřeknutím se přirozených lidských citů, ale také kolektivních lidských hodnot: nejde zde jen o vztah otce a jediného syna, jeho stáří, ale také o zacílení smlouvy s Bohem, spojené s Izákem.“⁶² Židovský autor zde nemluví o absolutním daru, mluví o absolutní službě.

Abraham odpoví na Boží volání. Tím se dostane do mezní situace, životní zkoušky. Nemůže ale neodpovědět. Stejně jako v příběhu darování ledviny, žena na životní výzvu nemohla neodpovědět. Nebo mohla neodpovědět za cenu ztráty dobrého vztahu k sobě souvisejícího s dobrým vztahem s manželem. Ať se člověk rozhodne jakkoliv, promění to jeho vztahy, pozvedne, změní tento vztah⁶³ nebo poničí. Bůh chce, aby Izáka obětoval Abraham. Zkouší tím Abrahama, jak se zachová, jak odpoví. Kdyby Bůh chtěl vzít Izáka, vezme si jej, protože je Bůh. Záleží tu na odpovědi Abrahamově a na jeho jednání v otřesu všech zavedených pravidel a hodnot.

---

⁶¹Dvořák, „Oběť živá“ jako model životního postoje, 21.

⁶²Ješa'jahu Leibowitz v Dvořák, „Oběť živá“ jako model životního postoje, 55-56.

⁶³Prokeš, *Pán se stará*, 13.

d. Oborový kontext

Studia občanské společnosti – dobrovolnictví a dárcovství jako občanské ctnosti

Filosofie

Teologie oběti

Sociální psychologie

Kulturní a sociální antropologie

Dar v dětském domově

a. Výchozí myšlenkový kontext

Potýkám se s nekultivovaností dobročinnosti, když se pohybuje na rovině zbavování se nepotřebných věcí, které jsou jen obtížně prodejné, jen je nechceme vyházet s myšlenkou „Co by jiní za to dali.“ Nebo udělám si dobře – ve smyslu dobrého pocitu v útrobach⁶⁴, ale nic mě to nebude stát.

„Z dárcovství může plynout dvojitá rizika: 1) Můžeme darovat špatnou věc a 2) můžeme se příliš zaměřit na věci, které dáváme, a ne dostatečně na vztah vytvořený kolem daru. Věci, které dáváme, se pak stávají, centrální fetiši naší práce a člověk, který přijímá dar, se stává sekundárním objektem.“⁶⁵ Citace pochází z kontextu humanitární práce. Opomenutí vztahu vytvořeného kolem daru považuji za zásadní. „Centrální fetiši“ dobročinnosti jako předchůdce humanitární pomoci a sociální práce je spíše přesvědčení o dobru související se soucitem, kde dárci se příliš neptají, co by obdarovaného skutečně potěšilo. „Přirozený citu lidskému soucitu s trpícími i blahovůle k jiným vede k dobročinnosti, která jest účinným projevem lásky člověka k člověku a kterou

---

⁶⁴ Svoboda, „Ekonomika daru, dar a jeho reflexe v ekonomické teorii“, 125.

⁶⁵ Mechová, *Dárcovství v prostředí české humanitární pomoci a rozvojové spolupráce*, 57.

nejlépe se osvědčuje skutečné lidumilství (filanthropie). Avšak také úvaha rozumu, že hnutí jednotlivých členů lidské společnosti celku přináší škodu a zkázu, vedla k dobročinnosti; jest to dobročinnost veřejná, projevující se ve veřejném chudinství a zdravotnictví.“⁶⁶

Dobročinný dárcce neodhadne dar například proto, že obdarovaného nezná a leckdy poznat ani nemůže, protože často dary k obdarovaným míří přes zprostředkovatele. Tak se stane, že mezi dárcem a obdarovaným není vzájemný vztah; někdy je ze strany dárcce veden jednorázovou touhou, „ať se zase rozzáří dětské oči“, jindy po něm dárcce ani nijak netouží. Darem se běžně prokazuje uznání a úcta⁶⁷, což v případě nezájmu či jiného zájmu nevzniká. Vzniká možná spíše opak, tedy neúcta. Někdy se přes veškerou snahu okamžik daru a uznání nepovede. Příležitost dobročinného daru by bylo možné vyladit nasloucháním obdarovanému. To by ale vyžadovalo alespoň nějakou znalost, alespoň nějaký projevovaný zájem.

b. Zkušenost

Nerozeznáný dar

Pracoval jsem asi čtrnáct dní jako dobrovolník v dětském domově na Ukrajině s dětmi fyzicky i mentálně hendikepovanými. Moje dobrovolnická činnost spočívala ve snaze zkvalitnit podmínky života v dětském domově. Pomáhal jsem dětem při mytí, stravování, trávil jsem s nimi čas malováním, hrami. Zažil jsem, jak přijela skupina žen poplakat nad dětmi. Děti od návštěv dostávaly bonbony a plyšáky. Plyšová zvířátka jsou většinou dary „ze západu od dalších organizací“. Plyšáci jsou zřejmě oblíbeným darem pro dětské domovy.

---

⁶⁶ Červinková-Riegrová, „Dobročinnost“, 721.

⁶⁷ Hénaff, „Ricoeur: Reciprocity and Mutuality – From the Golden Rule to *Agapé*“, 147.

Část dětí neví, co s bonbonem, druhá část, co ví, je těm, co nevědí, krade. Některé děti se nacházejí uprostřed. Spořádají konfety (bonbony) i s obalem nebo je nastrkají do jediné možné skrýše, to znamená za oblečení na tělo, kde se samozřejmě během chvíle rozpustí. Plyšáky roztrhají anebo odloží stranou. Když začnou plesnivět, spálí se v kontejneru a zbytek se sesune do řeky.

Autor: Jakub Caudr

Nezasloužený dar bez vděčnosti

V rámci praxí na vyšší odborné škole Jabok a Evangelické teologické fakultě jsem absolvoval stáž v dětském domově. Jedna z vychovatelek si stěžovala, že svoje sportovní potřeby děti prodaly nebo je směnily za cigarety. Dostanou věci zadarmo od různých sponzorů, týden dva si s nimi hrají, a pak to zmizí. Vůbec si věcí a darů neváží.

c. Reflexe

V prvním příběhu dar není obdarovaným rozpoznán jako dar zastupující vztah, nemůže se tudíž pro něj jednat o dar. „Plyšák je ve vývoji dítěte zástupným objektem za mezilidskou vazbu k člověku, který má dítě rád a chrání ho - a obvykle mu dá plyšáka. K tomu lze přilnout, protože je to měkké a ‚moje‘ a od člověka, kterému o mě jde. Toho člověka to zastupuje. Proto se traumatizované děti i dospělí vybavují plyšáky. Otázka je, jak to mají děti v tomto domově s mezilidskou vazbou a s vlastněním.“⁶⁸ Podle mé zkušenosti v tomto domově plyšáci nezastupují nic a nikoho. Personální nedostatek neumožňuje mezilidskou vazbu nějak výrazně navázat a kultivovat. I osobní vlastnictví je zde problematické právě kvůli nedostatečnému počtu personálu a nedostatečnému prostoru.

Ze strany dárce může jít o dar dobře myšlený. Dárce má pravděpodobně zkušenost, že plyšák dětem pomáhá, když jsou smutné. Dává dar, a neptá se, co s ním obdarovaný udělá. Neptá se ani, jestli je dar rozpoznán, předpokládá, že to, co dává, je pro druhého dobré. Nahrazuje tím vztah, o který pravděpodobně jde (dětem) především.

U obrazu s názvem Nezasloužený dar bez vděčnosti bylo záměrem daru, aby děti měly s čím cvičit. V rodině by to možná zafungovalo. „Snad největší rozdíl mezi moderními a archaickými systémy darování je, že archaický dar byl spojován s osobním vztahem, zatímco typicky moderním jevem je dar cizincům.“⁶⁹ Ve vztahu dárce a dětí se v obrazu Nezasloužený dar bez vděčnosti projevuje záměrná distance, která odděluje dávající a obdarované. Darující je od příjemce daru vzdálený, dává dar z vlastních pohnutek, které obdarovanému nejsou známy. Dárce dává dar, nic nečeká a nic nechce. Obdarovaný tento dar bez

---

⁶⁸ Bohumila Baštecká, ústní sdělení, 2.6.2023. Blíže k teorii zástupných a přechodových objektů např.: Plháková, „Pojem objekt v psychoanalýze.“

⁶⁹ Godbout and Caillé, v Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 97.

jakékoliv vděčnosti smění za to, co je pro něj důležité. Jen přihlížející vychovatelka má dojem, že by si děti měly více vážit toho, co dostanou.

Udělejme myšlenkový pokus: Dárce by přijel do dětského domova a dítěti předal svůj dar. Dítě by darem mrsklo o zem. V té chvíli by se možná ukázalo, jaký vztah k sobě dárce a obdarovaný mají a jaké pohnutky do darování vstupují. Možná by byl dárce nadále lhostejný, možná by ale řekl: **Přesto** tě mám rád! Přesto tě chci!⁷⁰ Mezi blízkými lidmi to tak asi funguje. Vnímám, že rozhodnutí říct „Přesto! Tě mám rád!“ je krásné a heroické a blízké Bohu. Je otázkou, jestli je třeba podávat heroické výkony právě při darování. Možná ano, jde-li o vztah, s nímž počítáme dál a kde má (rodičovská) autorita na takové výkony dost sil.

V obou obrazech daru v dětském domově je až hmatatelně znát, že chybí vztahová vazba. Spojení mezi dárce a obdarovaným, které teprve vytváří dar, je v obou případech potlačeno: „Tady máte dary a více se k nám nepřibližujte.“ – „Fajn, tak my nebudeme vděční.“

V obou případech jsou dětské domovy zahrnuty dary, které lidi nespojují a na které není možné opovédět. Dar ale k odpovědi zavazuje. Darování by možná bylo napraveno dárcovou obětí, aby darování pro něj bylo nějak významné. Takto se to podobá darování vršků od lahví dětským domovům. Což pro mě vyznívá jako postoj „Pomohu rád, ale nesmí mě to nic stát, nechci nic obětovat.“ V obou příkladech darování šlo o netrpělivý kontakt typu: „Dáme vám něco a uděláme si tím dobře. Nechtějte však po nás, abychom byli příliš blízko, aby ten vztah byl delší než hodinu.“ Dar může být jak spojením, tak bojem o pozice. Také může ponížit obdarovaného, když ukáže rozdíl mezi ním a dárce.⁷¹ Vystává otázka zodpovědnosti za dar a jeho přijetí a za vztah darování.

---

⁷⁰ Morávek, *Nebud' p*ča aneb jak (ne)pracovat s dětmi. Příběhy z ústavní péče*, 31.

⁷¹ Mauss, v Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 20.

d. Otázky, inspirace a zásadní pojmy; propojení s abrahamovským příběhem

Dar, který je darem jen pro dárce, a obdarovaným není rozpoznán, vlastně neproběhl. Za rozpoznání daru se dá považovat projev vděčnosti, poděkování, díkuvzdání, což odpovídá Maussově pojetí daru, který je vždy závazný a je nezbytné na něj odpovědět. Je možné uvažovat o daru jako jednom z činů ve vztahovém procesu obdarovávání.

Pyhtinen tvrdí, že daru je možné porozumět pouze v jeho paradoxnosti. Za jeden z paradoxů považuje proces přijetí daru: „Má-li existovat dar, je zapotřebí, aby to, co bylo dáno, druhý přijal, a přesto, jakmile je *dán* souhlas, je již v řádu reciprocity, a tak je anulován.“⁷² Tento paradox nás zároveň upozorňuje na nekončící cyklus obdarovávání v průběhu vztahu: někdo dává dar a druhý dává souhlas s darem.

Odpověď na dar je známkou rozpoznání daru. Ve chvíli poděkování se potvrdí vazba mezi dárce a obdarovaným. Vzniká nebo se obnovuje, udržuje vztah. Nedostatek vděčnosti je také projevem vztahu, pokud je dar rozpoznán, tedy přijat jako dar. Nevděčnost může být zprávou o tom, že vztah mezi cizinci vyjádřený darem se pro tuto chvíli nepovedl.

Pojmy, které se objevují v této podkapitole v rámci chybějícího vztahu mezi dárce a obdarovaným:

- dar – přijetí daru – obdarovávání
- cizinec
- dobročinnost, soucit, láska

---

⁷²Pyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 154.

- rovnost – moc – důvěra
- zaslouženost – nezaslouženost daru
- odpověď na dar jako vděčnost – nevděčnost
- oběť, díky níž dar získává na vážnosti
- význam darování v kontextu vlastnictví („to je moje“)
- oběť dárce, rozpoznání daru obdarovaným a jeho odpověď na dar: proces obdarování ve vzájemném vztahu

Abraham byl v rámci svého blízkého vztahu s Bohem otevřen Božímu volání⁷³. Uvědomoval si, že dar, Izáka si nijak nezasloužil⁷⁴. Věděl, že na tento nesamozřejmý dar musí odpovědět tomu, kdo ho převyšuje, ve vztahu, který byl vzájemný, i když nerovný. Bůh zkoušku víry včas přerušil: „Právě teď jsem poznal, že jsi bohabojný.“⁷⁵ Jako by oba v blízkém vztahu potvrdili důvěru a víru, vztah, který bude pokračovat ve vzájemném obdarování a možná i zklamávání. Z dnešního pohledu na vztahy rodičů a dětí se může zdát zvláštní, že Abrahama takováto zkouška od Boží autority neponížila.

e. Oborové kontexty

Sociální práce

Praktická teologie

Psychologie

Humanitární pomoc

Studia občanské společnosti – občanské ctnosti dobrovolnictví a dárcovství

---

⁷³ Heller, Prudký, *Obtížné oddily knih Mojžíšových*, 93,99,103.

⁷⁴ Heller, Prudký, *Obtížné oddily knih Mojžíšových*, 96.

⁷⁵ *Bible*, kniha Genesis, kap. 22, verš 12.

Tornádo a humanitární pomoc

a. Výchozí myšlenkový kontext

Diskutoval jsem se spolupracovníky o humanitární situaci na Hodonínsku, kde 24. července 2021 udeřilo tornádo. V debatě zaznělo, že lidé zasažení tornádem jsou demotivováni si zřizovat pojištění, protože stejná pomoc bude poskytována pojištěným i nepojištěným. Zjišťoval jsem, jaká jsou pravidla pro rozdělení humanitární pomoci. Jeden z bodů dobrého humanitárního dárcovství, ke kterému se ČR přihlásila v roce 2006, říká: „Nestrannost vyjadřuje zásadu poskytování pomoci na základě potřeb, bez diskriminace mezi a v rámci postižených populací. /.../ Rozdílet prostředky určené na financování humanitární pomoci v závislosti na potřebách a na základě hodnocení potřeb.“⁷⁶ Pomoc se rozdílí v závislosti na potřebách, a ty mohou být stejné u pojištěných jako u nepojištěných. Vzniká dilema, které se týká spravedlnosti humanitární pomoci.

b. Zkušenost

Miliardové škody. Kompenzace lidem i obcím vyplatí pojišťovny a stát. Pojištěncům se ale státní pomoc sníží⁷⁷

Stát v rámci humanitární pomoci chce sanovat škody všem lidem zasaženým tornádem na Hodonínsku. V rámci této sanace škod se stát rozhodl, že lidé zasažení hurikánem budou odškodněni do výše dvou milionů korun. Zároveň ale od této finanční pomoci odečte výši pojistky (např. nemovitosti). Pro starostku zasažené obce Hrušky Janu Filipovičovou je toto rozhodnutí problematické, protože je to demotivující k placení pojištění. Rozhodnutí o odečtu pojistky

---

⁷⁶ Principy a dobré praxe humanitárního dárcovství

⁷⁷ Miliardové škody. Kompenzace lidem i obcím vyplatí pojišťovny a stát. Pojištěncům se ale státní pomoc sníží

nakonec nenabylo platnost, protože rostla kritika takové dotace. Z důvodu „nespravedlnosti“ vůči těm, kteří si pojištění platí, bylo odškodnění uznáno všem poškozeným do maximální výše škod 2 milionů korun.

c. Reflexe

V kontextu humanitární pomoci v předchozí zkušenosti vzniká dilema darování, které je založené buď na plošném darování lidem, nebo na výběrovém přerozdělení.⁷⁸ Obojí ale nese s sebou problémy.

Když bude stát dávat plošně všem do maximální částky dvou milion korun, bude toto jednání vůči všem zasaženým spravedlivé? A bude s ohledem na ostatní občany státu hospodárné? Stát bude odčerpávat svoje zdroje, a finanční pomoc půjde i tam, kde není potřeba k naplnění základních potřeb, protože potřeby pokryje pojištění, které si někteří lidé sjednali.

Pokud bude ale pomoc cílená, hrozí byrokratizace na základě nastaveného pravidla, například odhadovat potřebnost podle plochy zasažení či výše škody, kterou je třeba kvalifikovaně odhadnout, nebo - jak je uvedeno ve výše zmíněném textu - odečítat výši pojistky od celkových nákladů finanční pomoci a doplácet pouze rozdíl. To poškozuje ty, kteří se pojistili a pro které je to z tohoto pohledu demotivující. Zároveň je celý proces zatěžující pro humanitární organizace i pro obdarované, kteří musí dokazovat splnění podmínek pro dosažení pomoci. Ani jedno z těchto dvou nastavení není bezproblémové.

---

⁷⁸ Baštecká a kolektiv, *Terénní krizová práce. Psychosociální intervenční týmy*, 189.

d. Otázky, inspirace a zásadní pojmy; propojení s abrahamovským příběhem

Z mého pohledu nelze dosáhnout spravedlnosti ani v případě plošné pomoci, ani v případě výběrové pomoci. Celkově zatěžovat humanitární pomoc pojmem spravedlnost či nespravedlnost vidím jako nesmyslné. Není podle mě možné z pozice dárce rozdělit dar tak, aby to bylo spravedlivé. Je tedy potřeba si uvědomovat, že dar z pozice dárce bude vždy nějak k někomu nespravedlivý, a zároveň i nenárokový.

K otázce spravedlnosti či nespravedlnosti mě napadl příměr z Matoušova evangelia o mzdě a dělnících na vinici.⁷⁹ „*Neboť s královstvím nebeským je to tak, jako když jeden hospodář hned ráno vyšel najmout dělníky na svou vinici. Smluvil s dělníky denár na den a poslal je na vinici. Když znovu vyšel o deváté hodině, viděl, jak jiní stojí nečinně na trhu, a řekl jim: ‚Jděte i vy na mou vinici, a já vám dám, co bude spravedlivé.‘ Oni šli. Vyšel opět kolem poledne i kolem třetí hodiny odpoledne a učinil právě tak. Když vyšel kolem páté hodiny odpoledne, našel tam další, jak tam stojí, a řekl jim: ‚Co tu stojíte celý den nečinně?‘ Odpovědí mu: ‚Nikdo nás nenajal.‘ On jim řekne: ‚Jděte i vy na mou vinici.‘ Když byl večer, řekl pán vinice svému správci: ‚Zavolej dělníky a vyplat' jim mzdu, a to od posledních k prvním! Tak přišli ti, kteří pracovali od pěti odpoledne, a každý dostal denár. Když přišli ti první, měli za to, že dostanou víc; ale i oni dostali po denáru. Vzali ho a reptali proti hospodáři: ‚Tihle poslední dělali jedinou hodinu, a tys jim dal stejně jako nám, kteří jsme nesli tíhu dne a vedro!‘ On však odpověděl jednomu z nich: ‚Příteli, nekřivdím ti! Nesmluvil jsi se mnou denár za den? Vezmi si, co ti patří, a jdi! Já chci tomu poslednímu*

---

⁷⁹Bible, Evangelium podle Matouše, kap. 20, verše 1-15.

dát jako tobě; nemohu si se svým majetkem udělat, co chci? Nebo snad tvé oko závidí, že jsem dobrý?‘‘

V tomto příběhu je zjevné, že spravedlnost je podle smlouvy dodržena, každý dostal to, na co má nárok. Své závazky hospodář Bůh dodržel. Spravedlnosti bylo učiněno zadost, zásluhovosti však nikoliv, což je možná z lidského měřítka demotivující jednání. Jenže „Ježíš zde nemluví o právech dělníků, ale o povolání přispívat k vytváření Božího království“.⁸⁰

Pojmy, které se objevují v této podkapitole v rámci vztahu k cizinci:

- spravedlnost
- solidarita – mezní situace života – životní zkouška
- nestrannost
- motivace a demotivace
- humanitární pomoc
- pojištění
- smlouva
- potřeby
- účast (participace)
- nárokovost – nenárokovost

V příběhu spoutání Izáka čelíme z lidského hlediska nepochopitelné poslušnosti Abrahamově. Čtenář neznající rozuzlení Boží počínání nechápe. Čtenář, který ví, jak příběh dopadne, nemá ale k pochopení o mnoho víc vodítek, jen snad ono „já jsem tě jen zkoušel“. Slib, který dává Abrahamovi Bůh, jako by nebyl. „Celá Abrahamova cesta je přece od počátku líčena jako sázka na Hospodinovo

---

⁸⁰ Posvátný prostor Matouš 20,1-16

slovo.“⁸¹ A najednou Bůh požaduje obětovat Izáka, který je přislíbenou budoucností pro Abrahama i národ. Z textu nelze říct, jak Abraham zkoušku vnímá. Chová se jako ten, kdo ví, že na nic nemá nárok, téma spravedlnosti pomíjí. Rozhodne se Bohu důvěřovat **přesto**, co po něm Bůh chce a co zdánlivě ruší Boží zaslíbení.

Kdybychom tuto radikálnost převedli na tornádo nebo jinou humanitární katastrofu, znamenalo by to uvědomit si křehkost našeho bytí, lidskou zranitelnost. Nikdo nám neslíbil šťastné žití, bezpečí a odškodnění. Dostaneme-li ho, je na místě vděčnost. Po celou dobu zbývá víra: přesto, navzdory.

e. Oborové kontexty

Humanitární pomoc

Praktická teologie

---

⁸¹ Heller, Prudký, *Obtížné oddily knih Mojžišových*, 95.

Langar: dar, vzájemnost a rovnost

a. Výchozí myšlenkový kontext

V roce 2015 jsem jako turista z čiré zvědavosti navštívil Indii. Zaujala mě pohostinnost, otevřenost, pospolitost a překvapila otevřenost k cizincům. Mohl jsem jít na jedné zemi se sikhem, hinduistou, dalšími. Pocit přijetí byl v Amritsaru umocněn tím, že zde nejsem jenom návštěvníkem, kterého pohostí, ale tím, kterého nechají vstoupit do chodu chrámu a podílet se na něm. Namítal bych, než jsem v Indii byl, že tam nemají takovou byrokratickou zátěž, kdy na vše je potřeba nějaký doklad. Jenže opak je pravdou. V Indii předkládáte pas i ve chvíli, kdy si chcete vytisknout letenku v copy centru.

V předchozích kapitolách jsem psal, jak dar zavazuje, žádá si odpovědi, vede k nerovnosti ve vztahu k dárci. Indická zkušenost mi umožňuje věřit, že rovný dar je možný. Dárce i dar je poznán, přesto se nevyžaduje víc než dar přijmout a dar dát. Je možné odpovědět na dar tak, aby byla zachována rovnost.

b. Zkušenost

Langar

Chci popsat svoji zkušenost se službou v obecní kuchyni *langar*. Nejprve pár slov k souvislostem, to znamená k městu Amritsar a k náboženství sikhů.

Amritsar je město o velikosti Prahy a s přilehlými aglomeracemi zhruba dvakrát takové. Leží v úrodném kraji Paňdžáb na hranici Pákistánu a Indie. Přes svoje rostlinné bohatství je tento kraj na naše poměry velmi chudý podobně jako celá Indie.⁸² Chudoba je umocňována výraznou sociální nerovností.⁸³ Srdcem Amritsaru je nejslavnější chrám sikhů - Zlatý chrám, celý potažený tenkou

---

⁸² Hrubý domácí produkt Indie je srovnatelný s Velkou Británií, ovšem počet obyvatel je v Indii 1,38 miliardy, kdežto ve Velké Británii 0,067 miliardy, tj. přibližně dvacetkrát méně.

⁸³ India's staggering wealth gap in five charts.

vrstvou zlata. Při každém chrámu sikhů je služba *langar*. Slovo je někde překládáno jako obecní kuchyně, někde jako společné jídlo⁸⁴: návštěvníci sedí na stejné úrovni na zemi, jedí stejné jídlo připravené ve stejných nádobách. Takto *langar* symbolicky vyjadřuje rovnost všech lidí.

Náboženství sikhů má podle mě nemálo společného s křesťanským étosem nejen ve své otevřenosti darovat. Zastává rovnost před Bohem, povinnost pomáhat slabším a chovat se s respektem ke každému člověku. Pohostinnost, otevřenost, rovnost je základem pro každý sikhský chrám. Vzdělání a důraz na pravdu jsou důležitými hodnotami tohoto náboženství. Charakteristickým znakem sikhismu je také *langar*. První kuchyně *langar* byla založena kolem roku 1481 zakladatelem sikhismu guru Nánakem. Prosazuje rovnost bez ohledu na náboženství, kastu, barvu pleti, vyznání, věk, pohlaví nebo sociální postavení. Se svými důrazy na sdílení, společenství, začlenění rovností⁸⁵ může být inspirací pro vytváření „pečujících komunit“⁸⁶. Při tomto jídle všichni sedí na zemi v dlouhých řadách, ať jsou bohatí nebo chudí, muži nebo ženy. Není zde významnějších nebo méně významných míst.

V amritsarském Zlatém chrámu se tímto způsobem nají padesát tisíc lidí denně. Jídla se vaří a vydávají nepřetržitě. Na plynulém chodu obdarování se ve velkém podílejí dobrovolníci, tedy kdokoliv, kdo chce. Nepotřebuje k tomu víc než odhodlání stoupnout si k dlouhému korytu s vodou a mýt jeden kovový táč za druhým. Dobrovolnictví zde nazývané *seva* – nezištná služba - vede podle sikhismu k odložení vlastního ega a k pocitu obecnství⁸⁷. Nesobecká služba druhému člověku bez myšlenky na odměnu nebo prospěch je formou uctívání Boha, bohoslužbou, protože Bůh sikhů není oddělen od svých výtvorů. Spojení

---

⁸⁴ Langar: The Communal Meal

⁸⁵ Langar

⁸⁶ K pojetí „komunitní péče“ nebo „péče komunitou“ včetně „sdílené zodpovědnosti“, viz např. Klic, „On the way to a Caring Community? The German debate“, s. 202.

⁸⁷ Seva.

s darem dobře charakterizuje sikhská modlitba: „Obilí, Bože, je tvůj vlastní dar. Moje je pouze *seva* - služba, kterou, prosím, buďte dostatečně laskaví a přijměte ji.“⁸⁸

Z ekonomického hlediska je to vrcholně neefektivní a nehospodárné, když armádní pilot míchá čočku či jinak specializovaní lidé dělají základní hospodářskou činnost. Veškerá jejich specifická znalost a umění leží ladem. Místo toho dělá něco, co může dělat téměř každý. Amritsarský *langar* živí 24 hodin denně přibližně 50 000 lidí. Je to jako nasytit dvě české armády, a to vše 365 dní v roce. Přesto se to děje! Podstatné je zde poselství, které tento dar nese, tedy rovnost vzájemného respektu, pospolitost napříč náboženstvími, sociálními postaveními, etnickými původy. To je zdůrazněné ve společném jídle a společné účasti (*participaci*) na jídle a okolních činnostech, do nichž se může zapojit každý. Je to důležitější než efektivita, ekonomie celé věci. Rovnost hraje v náboženství sikhů důležitou roli. Projevuje se i v rovnosti pohlaví.

---

⁸⁸ *Seva*.

„Jídelna *langar*“; „Zdravotní péče“.

„Kuchyně *langar*“; „Nocleh“

c. Reflexe

Objem lidí v amritsarském *langaru* umožňuje návštěvníkovi poklidně proplout - najíst se, a odejít. Nikdo se na nic neptá. Někaké nepsané pravidlo vede lidi k odpovědi na dar. Přistupují k obrovským dřezům, a aniž by sháněli pověření, začnou mýt nádobí.

Potřebnost daru tu nehraje roli. Na rozdíl od Lutherova požadavku, aby „chudinská podpora přísně posílila rozlišování mezi zasloužilými a nezasloužilými a podpora byla omezována na rodáky, skutečné a morálně oprávněné chudé.“⁸⁹ V *langaru* se dar na potřebné a nepotřebné nedělil. Já jsem zde vstupoval v pozici vrcholně nepotřebného. Nepotřeboval jsem zajistit ani

---

⁸⁹ Svoboda, „Ekonomika daru, dar a jeho reflexe v ekonomické teorii“, 111.

jídlo, ani nocleh, ani zdravotní péči, neboť jsem na indické poměry bohatý, což se pozná už jen tím, že jsem „bílý turista“. Můžeme si tu situaci představit, jako kdybych si v ČR coby poutník přisedl k charitativnímu obědu, na nějž jsem finančně nijak nepřispěl, a moje příjmy by se pohybovaly kolem půl milionu korun měsíčně.

Požadavky náboženství sikhů na vztah s Bohem, poctivou tvrdou prací, milosrdenství a ochranu slabých jsou obdobné požadavkům křesťanským, vyjádřeným například v benediktinské řeholi Modli se a pracuj. V amritsarském Zlatém chrámu se benediktinské úsloví naplňuje způsobem, který jsem na žádném jiném poutním místě neviděl. Zažili to i jiní cestovatelé: „Sikhismus má totiž ve svých kořenech zapsanu pohostinnost a vstřícnost k poutníkům, takže tradice velí, aby se o ně chrám postaral. Kdo má hlad, dostane zde zdarma najíst nebo může složit hlavu.“

d. Otázky, inspirace a zásadní pojmy; propojení s abrahamovským příběhem

Jak to, že přes všechny podobnosti náboženské a přes nesrovnatelně větší rozdíly socioekonomické funguje společné jídlo a obecní kuchyně u každého sikhského chrámu, a u nás to není představitelné ani na svatém Hostýně, nejnavštěvovanějším poutním místě v České republice, ani v nedaleké Bystřici pod Hostýnem v penzionu pyšnicím se názvem Sola Gratia – tedy „pouhou milostí“? Možná proto, že řadu lidí napadne totéž, co mě: že je vrcholně neefektivní a nehospodárné, když armádní pilot míchá čočku. Nebo z obav ze skutkaření: Postoj „pouhou milostí“ (lat. *sola gratia*) je jedním ze základních teologických pilířů protestantismu. Předpokládá, že člověk je v zásadě hříšný a ospravedlnění nemůže dosáhnout svou zásluhou a svými dobrými skutky, ale

„výlučně Boží milostí, která je nezaslouženým darem, motivovaným pouze Boží láskou a dobrou vůlí“.⁹⁰

V každém případě je pohostinnost vlastní mnoha náboženstvím, a přesto ne všechna ji umějí. Možná by pro začátek stačilo změnit hlediska efektivity. Například si uvědomit, že třeba dnes tak oceňovaná týmovost je postavena právě na ochotě dělat něco pro druhé, ač to bere čas a netýká se to mé specializace.

Participace, účast, mutualita: být obdarováván, dávat a přijímat

Základem fungování systému v chrámu je ochota být obdarován a zároveň darovat. Na rozdíl od Maussových darů⁹¹, které jsou závazky na úrovni sociální, je v amritsarském chrámu člověk plně svoboděn dar přijímat i na něj odpovídat. Ke svobodě napomáhá ohromná masa lidí, která chrámem proudí. Lidé se navzájem neznají, nemají vůči sobě závazky, nikdo nikde nestojí s kasičkou. Návštěvník si nemusí dělat starost, jak bude vypadat v očích druhého. Otevřenost k tomu darovat a být obdarován, účastnit se, zajišťuje rovnost.

Ježíš vstal od stolu a vědom si toho, že mu Otec dal všechno do rukou a že od Boha vyšel a k Bohu odchází, odložil svrchní šat, vzal lněné plátno a přepásal se; pak nalil vodu do umyvadla a začal učedníkům umývat nohy a utírat je plátnem, jímž byl přepásán. Přišel k Šimonu Petrovi a ten mu řekl: „Pane, ty mi chceš mýt nohy?“ Ježíš mu odpověděl: „Co já činím, nyní nechápeš, potom však to pochopíš.“ Petr mu řekl: „Nikdy mi nebudeš mýt nohy!“ Ježíš odpověděl: „Jestliže tě neumyji, nebudeš mít se mnou podíl.“⁹² Letos o Velikonocích jsem si při tomto obřadném mytí uvědomil, jak je pro mě nesamozřejmé mýt nohy cizímu člověku, a ještě víc nesamozřejmé je si je nechat umýt. I jen toto gesto vytváří vztah. Bůh zde sestupuje na roveň sloužícího. Odpovídá Petrovi, jestli

---

⁹⁰ „Sola gratia“.

⁹¹ Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 16.

⁹² *Bible*: Evangelium podle Jana, kapitola 13, verše 1 až 12.

nepřijmeš tento dar, nemůžeš mít se mnou podíl. Je zde možné namítnout, že tento dar vytváří nerovnost: Ježíš myl učedníkům nohy, oni jemu ne. Závazek služby ale Ježíš převedl dál, do jiného typu vztahu. Ne do vracení (reciprocita), ale do předávání (mutualita).

Rovnost jako možnost odpovědět na dar

V Maussově popisu archaických společností⁹³ se kmeny a muži z kmene předháněli, kdo dá poslední dar. Šlo v neposlední řadě o pozice, o záměrnou nerovnost, kterou dar pomáhal vytvářet. Základem nerovnosti v tomto souboji byla nemožnost na dar odpovědět, například z nedostatku kapitálu. V případě Amritsarů působí dar opačně. Je možnost na něj odpovědět a odejít z chrámu s pocitem rovnosti, že nejsem nic dlužen, jsem ale vděčný za možnost pospolitosti.

Pospolitost jako zážitek společné činnosti na společném úkolu obdarování

Turistický průvodce Lonely planet láká k návštěvě langaru větou „zažít pospolitost“. O peníze nejde, jídlo je v Indii obecně levné, nejde ani o výjimečný kulinářský zážitek. „Asi nikdy v životě už ale neucítíte tak silnou atmosféru pohostinnosti, sdílení a rovnosti.“⁹⁴

Pospolitost je vytvářena společnou prací na přípravě jídla a na chodu celého areálu. Je jedním z cílů langaru jako daru jídla v chrámu a zároveň možnosti na něm participovat. Jako podstatné vnímám, že pospolitost zde není druhotným produktem dobročinnosti pro chudé a hladovějící, ale jedním z hlavních cílů. Vnímám zde podobnost s koinonií jako jedním z pilířů církve.⁹⁵ Ta se odehrává převážně uvnitř církve.

---

⁹³ Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 1.

⁹⁴ Na stravu a na byt u Shikhu.

⁹⁵ Kapitola I.: Podstata církve jako společenství svatých.

Zapojení do odpovědi na dar bývá nedostupné pro složitost řízení. Ne každý může dělat vše. Nebo participaci překáží právě výlučnost, kdy záměrně či nezáměrně rozdělujeme lidi na ty, co pomáhají, a ty, co pomoc přijímají. Na ty před pultem s tričkem „Dobrovolník“, a na ty ostatní.

Vzájemnost jako mutualita a jako reciprocita

Při eucharistii si křesťané připomínají poslední večeři Páně. V mé katolické víře se při přinášení obětních darů chleba a vína nad nimi říká „toto je plod země a lidské práce“. „Kdykoliv plníme Kristův příkaz, lámeme chléb a žehnáme víno, prosíme Pána, aby seslal na tyto plody země a plody lidské práce životodárnou rosou svého Ducha, aby se nám staly Kristovým tělem a krví. Prosme ho zároveň, aby osvěcoval naše mysli a uváděl nás do hlubšího pochopení toho, co konáme, kdykoliv obnovujeme onu věčnou a svatou smlouvu. Prosíme ho, abychom se i my stali obětí, která se Pánu zalíbí – chlebem a vínem, které se rozdává, je darem pro druhé – abychom i my byli účinným znamením (zpřítomněním) obětavé lásky podle Kristova příkladu. Právě toto patří k jádru slavení eucharistie.“⁹⁶ V této modlitbě, která má navazovat vztah, uznáváme, že dáváme jen z toho, co jsme dostali. Uvědomujeme si, že dostáváme a že máme dále dávat. Nenechávat si pro sebe to, co jsem dostal. Dřív se část darů, které se obětovaly v chrámu, dávala chudým a potřebným. Dnes se v určité části mše finančně přispívá na určený záměr.

Rozdílem mezi reciprocitou a mutualitou jsem se zabýval v podkapitole o darování orgánů. Reciprocitu by vystihovala věta „Dávám, abys mně dal“, kdežto mutualitu věta „Dávám, abys dal dál“. Tedy přechod od osobní vzájemné výměny ke společné výměně v rámci společenství.⁹⁷ Mutualita odpovídá pospolitosti, jak ji chápal Kropotkin na úrovni 19. století. Podstatné pro mou

---

⁹⁶ „Poslední večeře Páně 2018.“

⁹⁷ Hénaff, Hénaff, „Ricoeur: Reciprocity and Mutuality – From the Golden Rule to *Agapé*“, 145.

práci je, že pospolitost se v jeho pojetí vytváří vzájemnou pomocí.⁹⁸ Otázkou je, zda součástí vzájemné pomoci může být i dar. Někdy se zdá, že dárcovství v rámci humanitární pomoci, kde humanitární organizace se zodpovídají dárcům, aby samy mohly napřít svoji činnost ve prospěch obdarovaných, k pospolitosti nepřispívá. Možná je důležité, aby obdarovaný dával dál a ten, komu bylo pomoheno, pomáhal.

Dar v pohledu navazující vzájemnosti (mutuality) a pospolitosti

V mé práci je pohled navazující vzájemnosti (mutuality) důležitý pro situace, kdy nám dar není dán k vlastnění či uschování nebo – biblicky řečeno - k zakopání či k zplanění. Abrahamovu potomstvu byla země přislíbena za dědictví. Opakuje se zde motiv přislíbení země jako u vyjití z Egypta. Tu zemi nemáme uchvátit a přisvojit si ji, máme se o ni starat jako o svěřený dar v rámci smlouvy s Hospodinem. „Vyvedení lidu z Egypta je uskutečňováno na základě již dříve uskutečněného slibu. Rovněž zde figuruje motiv věrnosti a vztahu Hospodina s lidem. /.../ Srdce se má obrátit k jedinému Bohu, který je vyvedl z Egypta do země, kterou zaslíbil dát.“⁹⁹ Zemi si můžeme ponechat a zabezpečovat ji, jen ale proto, abychom dobře hospodařili a zase z ní dávali. Vlastnictví znamená správcovství. Když o dítěti řekneme, že je to dar, je to proto, že jsme si ho nemohli zasloužit. I k mutualitě patří slova díky, ale s vědomím lidského řetězce pospolitosti či s vědomím mezilidských pomáhajících sítí a společenství s Bohem. V rámci pospolitosti může být dar iniciátorem, nositelem nebo symbolem mutuality.

---

⁹⁸ Novotná, *Jak se vytváří pospolitost? „Lidé si pomáhají od nepaměti“*, 61.

⁹⁹ Michnová, *"Tuto zemi dám tvému potomstvu" (Gn 12,7): Dar země jako téma Starého zákona*, 37, 58.

Zdá se, že mutualita není možná bez účasti. Participace v souvislostech *langaru* znamená mít podíl na daru i odpovědi na něj. Zároveň participace tvoří rovnost mezi dárce a obdarovaným, a nabízí vzájemnost ve smyslu mutuality.

Vyjdeme-li z tvrzení, že reciprocita a mutualita vyjadřují vzájemnost v různých vztahových strukturách¹⁰⁰, nikoli konečnou hodnotu, můžeme si představit, že obě mají svoje temné projevy. Postoj „oko za oko, zub za zub“ by pak v rámci vzájemného boje dvou lidí vyzýval k reciprocitě, zatímco v rámci krevní msty zasahující celé vesnice či generace k mutualitě. Pomsta, která vede k řetězci nenávistných odplat s představou, že je třeba splatit dluh veškerých příkoří, může také propojit lidi, obce a jejich osudy. Čekáme pak na Boží zásah, na milosrdenství, odpuštění, na pospolitost ve smyslu společenství s Bohem.

Pojmy, které se objevují v této podkapitole v rámci vztahového trojúhelníku dvojího přikázání lásky¹⁰¹:

- účast (participace)
- rovnost – nerovnost
- svoboda - nesvoboda
- pospolitost, společenství
- vzájemnost jako reciprocita a jako mutualita
- dluh
- služba
- vlastnictví - správcovství

---

¹⁰⁰ Hénaff, „Ricoeur: Reciprocity and Mutuality – From the Golden Rule to *Agapé*“, 145.

¹⁰¹ Vztahovým trojúhelníkem je zde myšleno vztah Bůh – člověk (já)- ty, dvojím přikázáním se myslí Matouše (kapitola 22., od 34. verše): „Miluj Hospodina, Boha svého, celým svým srdcem, celou svou duší a celou svou myslí.“ /.../, „Miluj svého bližního jako sám sebe.“
Čemu v Diakonice věříme?

Představa společenství s Bohem v příběhu spoutání Izáka nijak k Bohu nepřitahuje oproti každodennímu společenství služby a jídla v sikhském *langaru*. Můžeme si ale znovu připomenout sikhskou modlitbu: „Obilí, Bože, je tvůj vlastní dar. Moje je pouze *seva* – služba.“ Abraham jako podřízený na volání svrchovaného odpovídá Tady jsem. Spoléhá na Boží svrchovanost. Předmětem zkoušky je věrnost tomuto svrchovanému¹⁰² dárci. Abraham Bohu důvěřuje. Tento vztah je sice nerovný, není ale nesvobodný. Jeho odpověď Tady jsem představuje rozhodnost naslouchat Hospodinu a důvěřovat mu.¹⁰³ Příběh o Abrahamovi by pravděpodobně nevznikl, kdyby byl Izák opravdu obětován¹⁰⁴. Abraham by se nestal praotcem víry. Vzájemnost ve smyslu reciprocit umožňuje vznik smlouvy mezi Bohem a Abrahamem, prodlužuje se však ve smyslu mutuality k celému společenství, jemuž je Abraham „praotcem“. Tato smlouva vyjadřuje víru a vzájemnou důvěru.¹⁰⁵ Nepravděpodobné darování Izáka jako by bylo Boží zkouškou obnoveno a Abraham dojde proměny.

e. Oborové kontexty

Dobročinnost jako křesťanská ctnost – dobrovolnictví a dárcovství jako občanské ctnosti

Sociální práce

Religionistika

Sociologie

Teologie

---

¹⁰² Heller, Prudký, *Obtížné oddíly knih Mojžíšových*, 93.

¹⁰³ Heller, Prudký, *Obtížné oddíly knih Mojžíšových*, 95.

¹⁰⁴ Konzultace s Karlem Šimrem, 31. 3. 2023.

¹⁰⁵ Dreifuss a Riemerová, *Abraham. Člověk a symbol. Jungiánský výklad biblického příběhu*, 35.

3 Dar víry a cíle diplomové práce

V této kapitole podávám přehled o výsledcích mé diplomové práce a o naplnění jejích cílů.

3.1 Metodologie a výsledky diplomové práce

Při konzultacích o diplomové práci jsem zjišťoval, že dar má mnoho podob, které se mění v závislosti na ukotvení daru ve vztahovém kontextu. Moji práci jsem proto založil na výběru z podob daru pomocí kvalitativní metodologie. Vycházel jsem z žité zkušenosti, jak jsem se setkával s darem. Byly to zkušenosti osobní anebo inspirace vnímané mým osobním předporozuměním. Popis těchto zkušeností jsem nazval „obrazy“, protože stejně jako u namalovaných nebo vyfocených obrazů zachycují nějaký můj výběr. To, co vnímám já, se snažím zachytit a předat. Uvědomuji si u toho, že druzí mohou mít jiný pohled, jak na skutečnost, tak na obraz. Se stejnou situací by někdo jiný udělal jinou zkušenost. Znamená to, že by ji i jinak zachytil a předal, s jinými důrazy, s jiným výběrem informací.

Zvolenou mezioborovou metodologií pro tuto diplomovou práci můžu nazvat tvorbou obrazu a jeho reflexí v rámci mnoha (oborových) možností, jak se na zkušenosti s dary dívat. Nejprve mě něco zaujme a obrazně řečeno vezmu do ruky fotoaparát. Jenže si uvědomím, že si musím rozmyslet, z jaké perspektivy to zachytím, co a jakým světlem nasvítím (výchozí myšlenkový kontext). Poté udělám snímek – popíšu svoji zkušenost. V další části reflektuji to, co jsem „vyfotil“, ze zvolené výchozí myšlenkové perspektivy. Zjišťuji, že jsem v obraze zachytil i věci, o kterých jsem původně nepřemýšlel. V další části se na ně ptám, zjišťuji, jak je popisuje literatura, a pojmenovávám důrazy daného „obrazu“ včetně toho, v jakém vztahovém kontextu se objevují. Propojuji tyto inspirace z obrazů („fotek“) žité zkušenosti s dilematickým abrahamovským příběhem,

abych získal vstupy pro pochopení daru víry. Uvědomuji si, že to, na co se ptám, zkoumají do hloubky jiné obory a ve svém rámci na moje otázky odpovídají.

Jinými slovy metodologie diplomové práce sestává z popisu a) **výchozího myšlenkového kontextu** a b) **mojí zkušenosti**, která se týká daru. Tuto zkušenost c) **reflektuji** a d) **nacházím v ní inspirace, otázky**, hledám klíčové pojmy a na jejich základě **propojuji moji zkušenost s abrahamovským příběhem** spoutání Izáka. Uvědomuji si u toho, že se e) toto vybrané téma dopodrobna zkoumá v **mnoha oborových kontextech**. Když někdo jiný čte moje „obrazy“, může – podle zvolené perspektivy - s výsledkem souhlasit, nesouhlasit, divit se, přemalovávat je.

V této třetí kapitole zpracovávám to, co jsem zvolenou metodologií vytěžil z mých zkušeností, co zachytily obrazy daru a jejich reflexe.

Výsledky: co ukazují obrazy daru a jejich propojení s abrahamovským příběhem

Název kapitoly – obrazu	Typ vztahu	Názvy jednotlivých obrazů	Pojmy	Co ukazovaly obrazy v dané kapitole	Jaké propojení s abrahamovským příběhem se nabízelo
Ekonomie daru a nemožnost ekonomického daru	vztah (hromadných) příjemců ke známým hromadným dárcům	Po panice zavládl na finančních trzích klid. Feťák dostal další dávku. Stovky Nepálců se střetly s policisty. Nelíbí se jim zamýšlený americký dar.	dluh, ne/důvěra, moc, peníze, směna, účel, zástava, závazek závislost zrada	Vztah apriorní nedůvěry, vnímán je jako nerovný, jedna strana má (finanční) moc, a druhá je na této první straně závislá anebo dar závislost a závazek vytváří. Oběživo se nedá darovat. Když někomu dáme hodně peněz, něco se stane. I kdyby dárce stokrát řekl, že na věci nemá žádný zájem, důvěru možná nezbudí. Peníze jsou v kombinaci s neosobní a nerovnou povahou daru ve vztahu hodny nedůvěry.	Logika lásky není logikou kupeckou. Ekonomický kalkul daru by byl, kdyby Abraham obětoval Izáka, aniž by ho zároveň miloval.
Darování krve, pohlavních buněk a orgánů	vztah (anonymního) dárce či příjemce k poznanému blízkému i nepoznanému cizinci; anonymní dárce neznamena nevědomost o dárci	Dárcovství krve Darování pohlavních buněk – vajíček Darování orgánů – ledviny	absolutní "čistý", altruistický dar, láska ve smyslu agapé, dluh, mezní životní situace/ životní zkouška, nárok, nezištnost, oběť, odpověď (rozpoznání, uznání), protislužba, směna/ transakce, solidarita, vděčnost, velkorysost, vzájemnost (reciprocita, mutualita), zdarma	Darování krve se označuje jako hluboce lidský akt bezpříspěvkového dárcovství, nehonorovaný vrcholně etický akt. Oběť dárce není velká, vyjadřuje ale solidaritu s cizincem. V kontextu darování orgánů se objevuje čistý dar, projev lásky ve smyslu agapé. Zároveň vzniká domněnka, že ve chvíli, kdy se za dárcovství dá zaplatit, skoro nikdo nedaruje zadarmo. Darování v oblasti zdraví je přitom skutečně dobrovolné – bez psané, zákonné, společenské povinnosti. Zdá se, že v oblasti solidarizující agapé soupeří vzájemnost ve smyslu reciprocity a ve smyslu mutuality.	Abraham odpověděl na Boží volání. Tím se dostal do mezní situace, životní zkoušky. Nemohl neodpovědět, přišel by o vztah. Záleželo na Abrahamově odpovědi vůči svrchovanému a na Abrahamově jednání v otřesu zavedených pravidel a hodnot.
Dar v dětském domově	míjející se vztah mezi dárce a obdarovaným ;	Nerozeznáný dar Nezasloužený dar bez vděčnosti	cizinec, dar zasloužený a nezasloužený, dobročinnost, důvěra, láska,	Dar získává na vážnosti díky oběti, cizí dárci v dětských domovech ale nic neobětují. Jak se zdá, jednají podle dobročinného soucitu, aniž	Bůh Otec zkoušení Abrahama včas přerušil - ukázala se synovská poslušnost, důvěra, bohabojnost, a ochota

	oběť, díky níž dar získává na vážnosti; význam darování v kontextu vlastnictví („to je moje“) + cyklický proces obdarování ve vzájemném vztahu		moc, nevděčnost, obdarování, odpověď, přijetí (daru), rovnost, soucit, vděčnost, vlastnictví	znají příjemce a jeho touhy. Objevují se rizika darování: dárce daruje nepřiléhavě; obdarovaný dar nerozezná anebo pochybuje o jeho vlastnictví; tudíž nereaguje vděčností. U dětí je znát, že obdarování je vzájemný proces a žádá si vzájemný vztah.	obětovat to, co miluji. Kromě lásky se projevila i moc, Boží autorita. Vzájemný vztah obstál.
Tornádo a humanitární pomoc	vztah mezi hromadným poznaným dárce a občanem	Miliardové škody. Kompenzace lidem i obcím vyplatí pojišťovny a stát. Pojištěncům se ale státní pomoc sníží.	humanitární pomoc, mezní životní situace / životní zkouška, motivace, nárokovost, nenárokovost, nestrannost, pojištění, potřeby, smlouva, solidarita, spravedlnost, účast (participace), mutualita	V mezních situacích se hledá rovnováha (míra participace) mezi solidární pomocí zvenčí a motivací pomoci si sám včetně vlastního zvládnání rizik. Dosáhnout spravedlnosti v této oblasti zřejmě nelze. Dostane-li člověk dar, je na místě vděčnost, nárok na dar nemá. Vděčnost se může projevit také jako účast (participace) nebo vzájemnost (mutualita).	Abraham se při nároku Boha na Izáka chová jako ten, kdo ví, že na nic nemá nárok, téma spravedlnosti pomíjí. Rozhodne se Bohu důvěřovat přesto, co po něm Bůh chce a co zdánlivě ruší Boží zaslíbení.
Langar: dar, vzájemnost a rovnost	vztah dárce a příjemce v rámci vztahového trojúhelníku dvojího přikázání lásky	<i>langar</i> jako společná kuchyně a společné jídlo	dluh, dobročinnost, nerovnost, nesvoboda, pečující obce, pospolitost, rovnost, služba, společenství, svoboda, účast (participace), vzájemnost (mutualita, reciprocita), vlastnictví a správcovství	Pojetí vzájemnosti jako mutuality odpovídá lidským sítím a řetězcům, představě společenství a pospolitosti s orientací na službu Bohu. Možnost účasti umožňuje odpovědět na dar tím, že obdarovaný ho předá dál, stane se dárce. Zároveň umožňuje rovnost mezi dárce a obdarovaným a svobodu jejich vztahů.	Bůh je svrchovaný, přesto se ptá a vede rozhovor. Kdyby Bůh člověka nepotřeboval, neoslovoval by ho. Lidská svoboda ve vztahu s Bohem je v komunikaci. Vztah s Bohem by nenastal, kdyby člověk nechtěl. Bůh je svrchovaný, ale na člověkovu odpověď - službu – čeká. Na to málo, co člověk udělá.

Prvním obrazem daru je ekonomický dar, na němž jsem si uvědomil, že dar tvoří závazky, případně dluh, nesvobodu obdarovaného. Darování předpokládá smlouvu, i když třeba nevyřčenou. Pokud chceme dávání nazývat darem, je třeba, aby byl dobrý pro obdarovaného, což se například u finančních darů mezi zeměmi nedá v dlouhodobém důsledku odhadnout. Dají-li lidé USA dar lidem Nepálu, měli by Nepálci uvěřit, že jde o dobrý dar. Dar ale „může být dobře vypadajícím otráveným jablkem“¹⁰⁶. Nedůvěra k důsledkům daru vede k jeho odmítnutí. Zdá se, že dar v podobě peněz (oběživa) je hoden nedůvěry. Propojení s abrahamovským příběhem zdůrazňuje jedině: vztah lásky a související oběti jako měřítko toho, zda jde či může jít o dar.

V obrazu o dárcovství krve, pohlavních buněk a orgánů jsem zjistil, že i dar od nepoznaného dárce vytváří závazek – potřebu na dar odpovédět, uvědomí-li si člověk, že jde o dar. Vědomí, že na dar je třeba odpovédět, patří, jak se zdá, k povaze daru či procesu darování. U dárcovství krve, pohlavních buněk a orgánů se však ukázalo, že odpovídat lze dvěma způsoby. Není-li možné vděčnost recipročně vyjádřit neznámému dárce, je možné ji vyjádřit mutuálně, v řetězci či v síti, kdy s uvědoměním, že jsem byl obdarován, můžu já darovat druhému. Poznání mutuality a reciprocity bylo pro mě důležité pro pochopení mezilidské solidarity a pro pochopení odpovědi člověka na dary od Boha včetně daru víry. Člověk je vůči Bohu v nerovném vztahu, darované je mu v podstatě všechno, a oplácet tyto dary by asi nezvládl. Ve vypjatém ději sputání Izáka je znát, že Bohu jde hlavně o Abrahamovu důvěru v něj, o poslušnost. Z tohoto vztahu k Bohu pak může člověk reagovat na Boží dary mutuálně, v rámci svých vztahů k druhým lidem, ke společenství. Povahou nerovného vztahu Boha a člověka a proměnu autority v posledním století jsem se blíže nezabýval. Zdá se ale, že téma poslušnosti by dnes patřilo k obtížným místům Bible podobně jako

---

¹⁰⁶Pyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 2.

celý příběh o spoutání Izáka. Watchman Nee si vybral spoutání Izáka pro zobrazení toho, že pravý křesťanský pracovník nemá být tvrdošíjný. Dilematu poslušnosti se ale vyhnout nemohl: „Bůh vyžaduje okamžité přijetí Svého příkazu. /.../ Bůh má v úctě svobodnou vůli, kterou dal člověku.“¹⁰⁷

V části nazvané Dar v dětském domově jsem se odklonil od daru v ekonomické rovině, což bylo moje hlavní uvažování na počátku této práce. Dostal jsem se do oblasti dobročinnosti, která se snadno zkarikuje, jsou-li dary jen povrchním vyjádřením soucitu, bez oběti dárce a bez osobního vztahu k obdarovanému, bez porozumění jeho situaci. Zvýrazněno je to tím, že obdarovaným má být dítě, kterému jde především o vztah. Začal jsem nahlížet na dar ve smyslu agapé – nezištné lásky. Na dar, který je neekonomický, nerozumný, a **přesto** reálně žitý. Dary vyjadřující agapé mají, jak se zdá, blízko k absolutnímu daru i přes všechny paradoxy. Nejpodstatnějším osobním zjištěním je pro mě svoboda osobního rozhodnutí (rodiče) jít i přes zdánlivou nesmyslnost tohoto daru mimo rovinu směny. Hlavním slovem je zde **přesto**. Abraham přes veškerou nesnáz Bohu důvěřuje. Tak i v obrazu Dar v dětském domově se ukazuje, že podstatný je vztah, který není na úrovni směny či zaslouženosti, ale lásky, nezasloužené osobní lásky „přesto, že“. Na dar se odpovídá vděčností, ale ta nevzniká bez vztahu. V tomto obrazu jde o vztah nerovný, vztah k autoritě ve spojení Bůh – člověk a dospělý – dítě. Jde ale o vztah vzájemný. Dar volně přechází od jednoho k druhému, nedá se mezi nimi určit pevná hranice.

V obrazu nazvaném Tornádo a humanitární pomoc se ukázaly jako hlavní pojmy spravedlnost, nárok na něco a solidarita v kontextu mezních životních situací, životních zkoušek. Uvědomil jsem si, že (finanční) dar s funkcí kompenzace za škody může demotivovat, když jej člověk obdrží, a nepodílí se na něm jinak než tím, že ho zasáhla katastrofa. Vzniká dojem, že katastrofa představuje nárok na

---

¹⁰⁷Nee, *Pravý křesťanský pracovník*, 39, 42.

dar. Na druhou stranu může být dar vnímán jako nespravedlivý, pokud část lidí se na kompenzaci podílí svým pojištěním, a část ne. Stát i nestátní neziskové organizace se dostávají do dilematu (ne)spravedlivého rozdělení daru, sítový vztah solidarity se mění v nerovný vztah dárce, který má peníze, a obdarovávaného, který má nataženou ruku.¹⁰⁸ Pokusy o spravedlivá řešení jsou podle mě předem odsouzeny ke zklamání. V obraze Tornádo a humanitární pomoc podobně jako v předchozím obraze Darování v dětském domově považuji za nejdůležitější slovo **přesto!** Nahlížím ho ale z jiného úhlu a vypomáhám si u toho abrahamovským příběhem a situací životní zkoušky. Vnímám, že Abraham přistupuje k mezní situaci jako ten, kdo důvěřuje **přesto**, co se po něm žádá. Při převedení na tornádo a jiné humanitární katastrofy to znamená uvědomit si naši lidskou zranitelnost včetně nezaručenosti, nenárokovosti: Nikdo nám neslibil šťastné žití, bezpečí a odškodnění. Dostaneme-li něco z toho, je na místě vděčnost. V důsledku životního otřesu je možné si uvědomit, že věřit je někdy možné či nutné **přesto**, navzdory.

V poslední části obrazů jsem popisoval *langar*, společnou kuchyni a společné jídlo jako výraz dobročinnosti Sikhů. Na rozdíl od dobročinnosti popisované u darů v dětském domově jsem u tohoto daru zažil rovnost, vzájemnost a pospolitost. Společná činnost, účast na daru a vzájemnost ve smyslu mutuality pravděpodobně umožňují vnímat při přijímání daru rovnost, která je opakem možného ponížení či zahanbení z dobročinného daru.

---

¹⁰⁸ „Syndrom natažené ruky“ zachycovali humanitární pracovníci po českých povodních roku 2002 třetí měsíc po katastrofě. Bezprostředně po ní převládala vděčnost. (Bohumila Baštecká, ústní sdělení, 25. 6. 2023)

Výsledky: jaké vztahy se objevují v jednotlivých obrazech daru

Název kapitoly (obrazu) a hlavní kontext	Názvy jednotlivých podkapitol	Typ vztahu	Pojmy vyjadřující vztah v daném obraze a kontextu
Ekonomie daru a nemožnost ekonomického daru – kontext humanitární a rozvojové pomoci	Po panice zavládl na finančních trzích klid. Feťák dostal další dávku. Stovky Nepálců se střetly s policisty. Nelíbí se jim zamýšlený americký dar.	vztah (hromadných) příjemců ke známým hromadným dárcům	Moc jedné strany darovat vzbuzuje dluh druhé strany a spolu s tím nedůvěru, o jaký závazek, o jakou závislost a zástavu jde.
Darování krve, pohlavních buněk a orgánů – kontext dobročinnosti, někdy v mezí životní situaci	Dárcovství krve Darování pohlavních buněk – vajíček Darování orgánů – ledviny	vztah (anonymního) dárce či příjemce k poznanému blízkému i nepoznanému cizinci; anonymní dárce neznamena nevědomost o dárci	Solidarita a vzájemnost ve smyslu mutuality a reciprocit je zároveň prostorem pro lásku ve smyslu agapé, dobrovolnou angažovanost pro druhého. Oběť dárce vzbuzuje vděčnost a dluh příjemce. Dluh je splatitelný v řetězci mutuality, což je někdy nahrazováno finanční reciprocitou.
Dar v dětském domově – kontext dobročinnosti	Nerozeznáný dar Nezasloužený dar bez vděčnosti	míjející se vztah mezi dárce a obdarovaným; oběť, díky níž dar získává na vážnosti; význam darování v kontextu vlastnictví („to je moje“) + cyklický proces obdarování ve vzájemném vztahu	Dobročinnost na základě soucitu v nerovném vztahu autority dospělého a cizího dítěte. Tam, kde by měl být vztah osobní, je vztah hromadný, a vzniká rovnost na základě lhostejnosti: dar bez oběti, přijetí bez vděčnosti; dar bez vlastnictví, tedy bez správcovství, péče o něj.
Tornádo a humanitární pomoc – kontext	Miliardové škody. Kompenzace lidem i obcím vyplatí	vztah mezi hromadným	Projevy institučního dárcovství narážejí na neřešitelnou otázku

humanitární a rozvojové pomoci	pojišťovny a stát. Pojištěncům se ale státní pomoc sníží.	poznáním dárce a občanem	spravedlnosti při srovnávání příjemců darů. Vzniká dojem, že na dar má příjemce nárok. Vytrácí se kontext životní zkoušky.
Langar: dar, vzájemnost a rovnost – kontext dobročinnosti	<i>langar</i> jako společná kuchyně a společné jídlo	vztah hromadného dárce a hromadného příjemce v rámci vztahového trojúhelníku dvojího přikázání lásky	Obdarování navazuje v řetězci, kdy cizí člověk se stává blízkým: byl jsem obdarován a předávám to dál, přijal jsem a dávám v rovnosti a svobodě díky společné činnosti na společném úkolu ve službě bližnímu a Bohu. Tvoří se pospolitost.

Podle Mausse se na každý dar odpovídá. Vynucená odpověď zároveň neguje dar, protože se stává povinností. I když dárce není zcela poznán, nějak poznán je, protože když není poznán, není většinou rozpoznán ani dar. Jakmile rozpoznán je, obdarovaného automaticky zaváže, zvláště když v daru rozpozná oběť dárce. Vzniká dluh i vděčnost. Podle Pyyhtinena¹⁰⁹ se dar zhodnocuje a částečně tvoří obětí. Samotná oběť přitom dar netvoří. Můžeme se domnívat, že reciproční vztahy obětí a vděčností a mutuální řetězce a sítě obětí a vděčností udržují lidská společenství pohromadě. (Kropotkin by pravděpodobně dodal již před sto lety, že nejen lidská.¹¹⁰)

Zobrazoval jsem darování na pěti oblastech a ukázalo se, že se v podstatě zabývám různými podobami dobročinnosti a humanitární a rozvojové pomoci.

¹⁰⁹ Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 27.

¹¹⁰ Novotná, *Jak vzniká pospolitost*.

V humanitární rovině je naprosto zásadní, že dar není nijak spravedlivý, protože na něj není žádný nárok. A to ani z pozice dárce, ani příjemce. Pokud se na každý dar odpovídá, je třeba v dobročinnosti, krátkodobé humanitární pomoci i v dlouhodobé rozvojové pomoci dát obdarovanému možnost na dar odpovědět, utvořit na to prostor, například knihou díků nebo jiným rituálem. To může zmírnit nerovný vztah obdarovávaného s obdarovaným a vznikající neviditelný dluh. Ten je umenšován také účastí na daru, vzájemným (recipročním i mutuálním) obdarováváním s vědomím, že dluh můžu splatit dál, i když nejde přímo splatit dárci. Ne vše je možné uskutečnit všude, ale je nezbytné utvářet prostory pro vděčnost a odpověď na dar. Nevděčnost, nedostatek odpovědi na dar, může ukazovat na míjející se vztah obdarovaného a dárce, kdy dar dárce nic nestál, nic nemusel obětovat, anebo se dar pro příjemce stane potvrzením jeho nerovné vztahové situace, kdy se od něj vlastně nic nečeká.

3.2 Zaměření a cíle diplomové práce

Zde shrnuji zaměření méj diplomové práce a dosahování cílů, které jsem si stanovil:

- a) Budu reflektovat svoji osobní cestu za porozuměním daru v kontextu víry.
- b) Popíšu naplnění osobního cíle: Jak teď rozumím daru víry?
- c) Popíšu naplnění cíle pro diplomovou práci: propojím různá pojetí daru v abrahamovském příběhu obětování/spoutání Izáka.
- d) Popíšu naplnění cíle pro praxi: Vysvětlím člověku nevěřícímu, že víra je dar.

a) Diplomová práce jako moje osobní cesta za porozuměním daru v kontextu víry

O mé diplomové práci jsem začal přemýšlet v souvislosti s tématem dětí a smrti, kde jsem narazil na to, že dítě je nám svěřeno, že jej nevlastníme. Je to dar.

Opíral jsem se o katolický katechismus, ale ještě víc o mé osobní přesvědčení. Moje osobní cesta za porozuměním daru víry začínala otázkou, co vlastně znamená dar. Když jsem se tuto otázku snažil zodpovědět, narazil jsem na mnoho protichůdných jevů a zkušeností. Existuje vůbec něco jako dar? Jak se pozná dar? Je víra dar? Jak je zavazující? Co je odpovědí na dar od Boha? Vnímám jsem dar ambivalentně, jako něco, na co je, a není nárok, protože se uskutečňuje v řádu směny. Je to vlastně obchod, akorát přikrytý názvem dar.

EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Univerzita Karlova

Chtěl jsem vědět, jak se s tématem daru vypořádává Evangelická teologická fakulta, na které studuji obor Diakonika. Hledal jsem, až jsem zjistil, že odkaz na obětní dar je skryt ve znaku školy. „Ve střední části emblému, po levé a pravé straně kalicha se setkáváme s hádankou dvou odkazů na Písmo – Leviticus 2,13 a Marek 9,49. V obou citátech se objevuje slovo ‚sůl‘, latinsky *sal*. Právě toto latinské SAL dávají dohromady prvá písmena tří pojmů hesla (Sapere, Agere, Loqui). Formálně je tedy souvislost citátů a hesla jasná. Ale co má teologie a teologická fakulta společného se solí? Co vedlo autory emblému k tomu, aby z množství biblických míst, kde je řeč o soli, zvolili právě tato dvě? /.../ Je nápadné, že u obou citovaných míst se objevuje slovo ‚sůl‘ v úzké souvislosti s obětí. Lev 2,13 nařizuje: ‚Každý dar své přídavné oběti soli osolíš. Nenecháš svou přídavnou oběť bez soli smlouvy svého Boha. S každým svým darem

přineseš sůl.“¹¹¹ Zajímalo mě, jak se obsah fakultního znaku propisuje do fakultní kultury. Postupně jsem zjišťoval, že motivy daru a oběti a jejich zpracování na Evangelické teologické fakultě mnohokrát přesahují možnosti a rozsah diplomové práce. Řeší se od dob Martina Luthera (1483-1546) z náboženského i sociálního hlediska. V té době jsem ale toho o daru mnoho nevěděl, proto jsem od zpracování daru, oběti a jejich projevů na ETF ustoupil.

Hledal jsem dál a narazil na knihu Josefa Prokeše *Pán se stará*, kde je Izák představen jako dar Abrahamův. Abraham jako Izákův otec se tu pro Izáka stává bohem¹¹². Izák mu důvěřuje a Abraham se ze všech sil snaží ochránit svůj dar a přestává spoléhat na Boha. Bůh ho vystaví zkoušce, aby uvolnil jeho sevření. Uvědomuji si, že tento výklad je jen jedním z mnoha výkladů, které se snaží o zdůvodnění Božího zkoušení Abrahama. Boží motivy tyto výklady odhadují různě. Povětšinou se ale shodují v tom, že Abraham musí projevít své odhodlání slyšet Boha a věřit mu **Přesto!**

Snažil jsem se poté dál zjišťovat, jak si stojí dar v Bibli. Dozvěděl jsem se, že otázka je příliš široká, že dar se mění v každém příběhu. Dar je v Bibli zmíněn více než ve stech případech.¹¹³ Při své cestě za darem jsem tedy zjistil, že „dar“ není jediná konkrétní nepřekročitelná skutečnost. Mění se situačně a má mnoho podob. Bylo zřejmé, že je třeba téma zúžit. Pod vlivem Prokešova pojetí jsem se zaměřil na abrahamovský příběh, konkrétně na Boží zkoušku a spoutání Izáka.

Při další cestě za porozuměním daru jsem potkal etika Ahna a filosofa Derridu a díky nim pojetí neviditelného daru a pokus vytvořit jakýsi absolutní dar, něco, co bude čistým darem bez zatížení směnou, dluhem a závazností. Jak jsem později zjistil, je takovýto absolutní dar paradoxem, protože jeho vlastnosti se

---

¹¹¹ „Znak a jeho symbolika“.

¹¹² Prokeš, *Pán se stará*, 12.

¹¹³ „Konkordance“: Hledání slova „dar“ přineslo výsledek 119 veršů.

navzájem vylučují. Například, že dar nesmí být poznán, protože pak spadá do směny, a není darem, jelikož na dar je nutné odpovědět. Pokud ale dar nebude jako dar poznán, nikdy se darem nestane. Těmto paradoxům daru jsem porozuměl až při četbě Pyyhtinena, který o nich ve své knize *The Gift and its Paradoxes: Beyond Mauss (Dar a jeho paradoxy: překročit Mausse)* pojednává.

**b) Naplnění mého osobního cíle v diplomové práci:
Jak teď rozumím daru víry?**

Zjistil jsem, že je to velmi osobní otázka. Odpověď na ni přesahuje rozsah této práce, moje možnosti a možnosti jazyka. Cokoliv napíšu či řeknu, bude redukováno na to, co jsem napsal nebo řekl. Zároveň vím, že se o víře a daru víry nedá mlčet a neříkat nic.

V mé cestě za porozuměním daru víry jsem více pochopil podoby daru. Ujasnil jsem si, že „čistý“ dar existuje a víra je skutečně čistý dar včetně víry, že tento dar je čistý. Takový dar, který jsme si nijak nezasloužili, nemáme na něj žádný nárok. Dar, který si zároveň žádá odpověď, například v podobě osobního rozhodnutí tento dar víry přijmout nebo nepřijmout. Připojuji se k Pyyhtinenově pohledu na člověka jako na bytost ponořenou do darování a zrozenou v něm. „Neuchvátili jsme život naším vlastním úsilím, ani jsme nežádali, abychom se narodili, spíše je náš život darem /.../, narození je zárodečným darem. Označuje začátek ‚řetězce darů‘ v životě každého z nás.“¹¹⁴ V souvislostech této společenské mutuality (vzájemnosti) se můžu rozhodnout dar nepřijmout. Můžu například říct, že o takový život jsem nestál, nikoho jsem se o něj neprosil. To je jedna z možných odpovědí na dar. Odpověď na dar ale znamená, že jsem dar

---

¹¹⁴ Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 4, s odkazem na práci J. Godbouta a A. Caillé *The World of the Gift (Svět daru)*.

rozpoznal. Dary přicházejí stále, je na mně, jestli dar rozpoznám, vnímám, nebo nerozpoznám. A je na mé svobodné vůli, jak na něj odpovím.

Mé osobní chápání víry v Boha vyjadřuje přesvědčení, že dar ve smyslu agapé je možný jak ve vztahu Bůh – člověk, tak ve vztahu člověk – člověk. Vždy, když v lásce uděláme „přes to!“, jsme schopni darovat, i když nás to něco stojí, obětujeme něco, a nečekáme za to v rovině člověk – člověk odměnu nebo nějakou návratnost. Přirovnal bych to k odrazu Božího jednání v nás. Tento dar víry je mimo rovinu byznysu, mimo reciprocitu. Zároveň možná i Bůh, nejen člověk, čeká na dar odpověď. S Bohem se ale neobchoduje. Musím tudíž zároveň věřit, že dar od Boha je dobrý stejně jako například láska. Jinak to není dar od Boha. Ne každé dávání je darováním. Ne vždy je Boží „dopuštění“ darem.

c) Naplnění cíle pro diplomovou práci: různá pojetí daru v abrahamovském příběhu obětování/spoutání Izáka

V příběhu, který se line celou mou prací, chce Bůh po Abrahamovi, aby obětoval Izáka. Toho, kterého miluje. Pokud by ho nemiloval, nebyla by to pro Abrahama oběť, ani dar od něj. Abraham má dát Bohu nazpět toho, který symbolizuje dar od Boha Abrahamovi. Požadavek navrácení daru je zvláštní. Bylo by ale mylné domnívat se, že v příběhu jde o vrácení daru v podobě obětování – zabití Izáka. Kdyby Bůh chtěl Izákův život, má řadu jiných možností, jak si ho vzít.

Jde tudíž především o zkoušku, kterou Abraham podstupuje. Je vystaven zkoušce víry i důvěry k Bohu, zkoušce vzájemného vztahu. Tento vztah není rovnocenný. Bůh byl před Abrahamem a bude i po něm. Jedná jako první, je svrchovaný¹¹⁵. Vztah mezi Abrahamem a Bohem je ale vzájemný. Logika tohoto vztahu je nelogická stejně jako logika lásky. Není logickou kupeckou, nedá se jí

---

¹¹⁵ Heller, Prudký, *Obtížné oddíly knih Mojžíšových*, 93.

porozumět pohledem směny. Láska dává, a nic nechce nazpátek. Dalo by se říct „holý nerozum“. A „přesto!“ to tak je!

Bůh promlouvá z pozice svrchované, a zároveň vzájemné. Na Abrahamovu odpověď čtenář čeká: Jak Abraham odpoví, když uslyší Boží hlas. Uslyší ho? Odpoví? Vycházím-li v této práci z toho, že víra je vztahový dar, potom tento dar prochází mezní zkouškou stejně, jako jí prochází Abraham. Zdá se, že nelze neodpovědět. V případě mlčení by Abraham ztratil tento vztah. Když odpoví „Tady jsem“, ztrácí Izáka. Veškerá cesta, na kterou spoléhal, bude ztracena. Boží příslib národa a země má být obětován zároveň s Izákem. Vše, co bylo Abrahamovi přislíbeno jako dar od Boha, je ohroženo. V dilematu „mlčet a ztratit vztah s Bohem“, „ozvat se a ztratit Izáka a budoucnost“ se Abraham rozhoduje být otevřený Bohu. To dokazuje slovy „Tady jsem“. Nevíme, co se v Abrahamovi v okamžiku zkoušky děje. O tom se v Bibli nemluví. Možná jen uznal Boží svrchovanost. Možná v tu chvíli ztratil sebe. Možná se rozhodl Bohu věřit „přesto“, co po něm chtěl. Výsledně se stal „praotcem víry“, „archetypickým symbolem Bohem vedeného věřícího“¹¹⁶.

Abraham je v příběhu spoutání Izáka Bohem zkoušen, pokoušen. V hebrejštině i řečtině zkoušku a pokušení vyjadřuje jedno slovo.¹¹⁷ Člověk, který miluje, však nepokouší. Jak může milující Bůh člověka zkoušet? Proč to dělá? Autor blogu se obrací k teologům, kteří říkají jasně: „zkouška je to, co je od Boha, co pobízí směrem k dobru (k následování Boží vize!), a jejím cílem je naše učení se projevovat důvěru Bohu, osvědčit se a tím i oslavit našeho Tvůrce.“¹¹⁸ Zdálo by se tak, že i životní zkouška je darem od Boha. Podle mého názoru však nelze říct, že všechny strasti světa jsou zkouškou k dobru našeho růstu a darem k větší slávě Boží. Možná někdy a někde, ale rozhodně ne vždy a všude. V této práci

---

¹¹⁶ Dreifuss, Riemerová, *Abraham. Člověk a symbol. Jungiánský výklad biblického příběhu*, 17.

¹¹⁷ Dvořák, „Obět živá“ jako model životního postoje, 29.

¹¹⁸ „Bůh s námi ve zkouškách a pokušeních“.

jsem nenašel uspokojivou všeobecně platnou odpověď na to, proč Bůh podrobuje člověka zkoušce. Zůstává to pro mě tajemstvím.

Celý příběh spoutání Izáka je natolik tajemný, že vede řadu autorů k tomu, aby se ho pokusili osvětlit, a to i ve vztahu k daru: „Přinášení obětí je výměnným obchodem mezi lidstvem a Bohem. Výjimkou jsou pouze případy totální oběti, kdy obětující neočekává od Boha, ale činí tak z naprosté osobní zbožnosti. Příkladem je oběť Izáka, o níž se domníváme, že by měla být považována za sebeobětování, odpovídající sebeobětování mučedníka. Sebeobětování znamená, že se člověk raději vzdá svého života, než by se zřekl vnitřní pravdy, která je pro něj cennější než cokoli jiného.“¹¹⁹ Člověk neočekává odměnu, nemůže ale jinak.

I kdybychom neměli pochyb o Abrahamově víře a důvěře Bohu, když říká „Tady jsem“¹²⁰, můžeme se nadále ptát, co je to za dar, takováto víra.

d) Naplnění cíle diplomové práce pro praxi: vysvětlení člověku nevěřícímu, že víra je dar

Jako věřící mám k Bohu a s Bohem vztah. Věřím mu, mám k němu důvěru, proto jsem mu otevřen. Věřím, že i Bůh je otevřen mně. Zároveň vím, že je svrchovaný. Nejsme v rovném vztahu, byl tady přede mnou a bude po mně. Jsme ale ve vzájemném vztahu. Když dá dar, čeká na mou odpověď.

Dar víry je chvíle, kdy člověk dostane schopnost/možnost důvěřovat - věřit Bohu. Tedy poznání že Bůh obdařil/obdaroval člověka. A člověk mu může důvěřovat. Vzniká vztah, který stojí za to. Zároveň je vztah k Bohu vztahem k cizinci, a to možná i pro věřícího člověka nebo pro člověka, který dar víry zdědil po předcích. Bůh asi není nikdy plně poznán a věřit mu znamená zažívat

---

¹¹⁹ Dreifuss, Riemerová, *Abraham. Člověk a symbol. Jungiánský výklad biblického příběhu*, 35.

¹²⁰ Heller, Prudký, *Obtížné oddíly knih Mojžíšových*, 93.

i bázeň před Hospodinem. Je to vztah, kde uznávám svrchovanost druhého. Dar, i dar víry, utváří, obnovuje, upevňuje vztah a vztah dar umožňuje. Ve vztahu se dar odehrává. Zároveň dar víry svazuje dárce s obdarovaným, ať v dobrém či ve zlém. Jde o dlouhodobý vztah, kde víra se stává věrností. Dar víry dává dárce (Bůh v osobě Ducha svatého), a nechce nic nazpět. I když – v situaci daru možná chce naši odpověď, už jenom kvůli vztahu samotnému. Dárce je zde poznán. Můžu tedy rozlišit, že to, co mi bylo dáno, jsem si sám nenadělil, ale dostal jsem od Boha. Zároveň dárce, tedy i Bůh, musí být v darování upozaděn, jinak je obtížné dar předat, opustit jej, dát. V křesťanství je na to pamatováno ve vztahovém trojúhelníku dvojího přikázání lásky. Křesťan by nebyl plně křesťanem, kdyby se nevztahoval ke společenství, k bližním, kdyby zůstal jen ve vertikálním vztahu k Bohu.¹²¹ Bohem obdarovanému zůstává svoboda, vlastní vůle.

Dar víry ve vztahu s Bohem není zcela rovnocenný, přesto záleží na člověku, jestli a jak na tento dar odpoví. Nevíme přesně, jestli ho Bůh nabízí všem. Možná někdo dostane dar víry, a někdo dar jiný: *Jsou rozdílná obdarování, ale tentýž Duch; rozdílné služby, ale tentýž Pán; rozdílná působení moci, ale tentýž Bůh, který působí všechno ve všech. Každému je dán zvláštní projev Ducha ke společnému prospěchu.*¹²² Tušíme ale, že záleží na člověku, jestli dar rozpozná a jak na něj odpoví. Svrchovaný Bůh čeká na odpověď. Dává prostor na svobodu člověka. Přijetí daru je aktem svobodné vůle. I odmítnutí daru je odpovědí na dar, znamená to, že dar byl rozpoznán. Když rozpoznán není, nestane se darem. Jedna z možných odpovědí na dar je vděčnost. Další z možných odpovědí může být vzájemnost v obou svých podobách reciprocity anebo mutuality. Recipročně oplácím za to, že jsem dostal dar. Nebo

---

¹²¹ Čemu v Diakonice věříme?

¹²² Bible: První dopis Korintským, kap. 12, verše 4 až 7.

s vědomím, že jsem byl obdarován, aniž bych se o to nějak zasloužil, dávám dál. Odpovídám na dar v řetězci mutuality a stávám se dárce.

Věřící by řekl, že prvotní dar je od Boha, i když v běžném mezilidském vztahu se nedá dohledat, kdo je ten první dárce. Dar víry není jeden dar, který se odehraje a uvede do pohybu proces řetězové odpovědi. Ve vztahu jde o neustálé vzájemné obdarovávání, které z nás dělá v jednu chvíli dárce i příjemce daru. Jako lidé jsme do obdarovávání zcela vnořeni.¹²³ Dar víry nám dává vztah k Bohu a zároveň k bližnímu. Když si uvědomím, že jsem byl obdarován vírou, můžu se o dar starat, vlastnit ho ve smyslu správcovství a odpovídat na něj v rovině Bůh - člověk nebo člověk - člověk.

Dar víry může povznášet, je komu děkovat za život i za krásný den. Můžu mít radost, že na mě v našem vzájemném vztahu ten svrchovaný myslí vši krásou, kterou potkávám. Co je to ale za dar a vztah ve chvíli, když Bůh žádá Abrahama o obětování Izáka? Jak můžu Bohu v takové situaci věřit? Jak můžu být vděčný za dar víry, tedy za něco, co mě vede k tomu, abych mu věřil i v takové situaci? Co je to za dar, když se život otřásá v základech?

To se těžko chápe, člověku je, myslím, v tu chvíli jedno, jestli je věřící nebo nevěřící. Zde se musí člověk rozhodnout ze své svobodné vůle. Aktivně se rozhoduje pro víru a důvěru, přes všechny pochyby, nelogičnost a nerozumnost věci říká přesto! Jen proto, že věřím, že moje rozhodnutí je dobré. Stejně tak věřím, že Bůh je dobrý. Rozhodnutí „přesto!“ pak vnímám jako projev lásky ve smyslu agapé. Je možné to přirovnat k manželskému slibu, který vyslovuji přesto, že to není rozumné. Přesto! s tebou chci být! Přes překážky, které budou těžko řešitelné nebo nebudou řešitelné vůbec. A zároveň i v radosti a požehnání, které se nám dostává.

---

¹²³ Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 4.

Dar víry i v krajních situacích je víra ve vztah k Bohu a s Bohem, který vydrží **přesto!**, že se situace vyvíjí mimo naše představy. Dar víry je vztah, ve kterém se člověk může opřít. Není ale důvodem, proč se člověku těžké životní události dějí.

4 Dar víry: diskuse a inspirace

Ve třetí kapitole jsem se věnoval naplnění cílů mé diplomové práce. Reflektoval jsem svoji osobní cestu za porozuměním daru v kontextu víry a shrnul, jak nyní rozumím daru víry. Propojil jsem různá pojetí daru v abrahamovském příběhu obětování/spoutání Izáka a vysvětlil jsem člověku necírkevnímu či nevěřícímu v Boha, co to znamená, když se řekne, že víra je dar.

Cíle mé diplomové práce odrážejí kontext diakoniky v podobě křesťanské krizové a pastorační práce, kterou studuji na Evangelické teologické fakultě UK. Není proto divu, že ze všech možných podob daru jsem vybíral ty, které zachycovaly momenty dobročinného dárcovství či služby, humanitární a rozvojové pomoci. Diakonika je teologický obor, který zkoumá mezilidské pomáhání a službu s pohledem na vertikálu víry.

Podle zvolených perspektiv jsem uvedl vždy výchozí myšlenkový kontext; popsal vlastní zkušenost; reflektoval ji; popsal otázky, inspirace a zásadní pojmy, které daná zkušenost v propojení s literaturou přinesla, a propojil je s abrahamovským příběhem; uvedl oborové kontexty, jichž se daná žitá zkušenost dotkla. Tak jsem využil možný přínos mezioborové metodologie, kterým je propojování různých oborových perspektiv se ziskem nadhledu a inspirativních úhlů pohledu. Zároveň jsem si vědom svého nedostatečného oborového ponoru. V této kapitole proto uvede metodologická omezení své práce a inspirace z ní vyplývající.

4.1 Oborové kontexty a diskuse

Přikládám tabulku oborů, kterých se moje práce dotýkala. Uvědomuji si, že při všelidské vnořenosti do obdarovávání je to jen úzký výsek možných pohledů na dar. Svítil jsem si na téma daru kužely světla souvisejícími s diakonikou, tedy s dobročinností, humanitární a rozvojovou pomocí. Jiné obory by pravděpodobně

vytvořily trochu jiné výsledné důrazy. Zároveň i v humanitární a rozvojové pomoci se problematika daru zkoumá do větší hloubky. Poukázáním na oborové kontexty alespoň upozorňuji na to, kdo všechno by mohl vést o dané zkušenosti rozhovor, kdyby měla být mezioborová metodologie naplněna ideálně – to znamená týmovou spoluprací.

názvy obrazů	Ekonomie daru a nemožnost ekonomického daru	Darování krve, pohlavních buněk a orgánů	Dar v dětském domově	Tornádo a humanitární pomoc	Langar: dar, vzájemnost a rovnost
oborové kontexty	antropologie	antropologie kulturní, sociální			
			dobročinnost		
		dobrovolnictví a dárcovství	dobrovolnictví a dárcovství		
	ekonomie				
		filosofie			
	humanitární pomoc		humanitární pomoc	humanitární pomoc	
		občanské ctnosti, občanská společnost	občanské ctnosti, občanská společnost		
	psychologie	psychologie sociální	psychologie		
					religionistika
	rozvojová pomoc				
			sociální práce		
sociologie				Sociologie	
	teologie oběti	teologie praktická	teologie praktická	Teologie	

V této kapitole bych chtěl reflektovat proces a výsledky mé práce z perspektivy diakoniky.

Opíral jsem se o filozofy a sociology, ač nejsem filozof ani sociolog

Základem pro mou práci byly dvě publikace, které se zabývají vztahovými podobami daru: *The Gift and its Paradoxes: Beyond Mauss* (Dar a jeho paradoxy: překročit Mause) od finského sociologa Olli Pyyhtinena a *The*

Philosophers' Gift: Reexamining Reciprocity (Filosofův dar: přezkoumání reciprocity) od francouzského filosofa Marcela Hénaffa, u něhož jsem se zaměřil především na kapitulu „Ricoeur: Reciprocity and Mutuality - From the Golden Rule to Agape" (Ricoeur: Reciprocita a mutualita – od zlatého pravidla k agapé). Oba autoři se opírali o Ricoeura, Derridu a další francouzské filosofy. Oba vycházeli ze znalosti práce francouzského sociologa a antropologa Marcela Mausse *Esej o daru, podobě a důvodech směny v archaických společnostech* z roku 1924.

Postupně jsem zjišťoval, například v článcích nebo diplomových pracích o daru, že začínat Maussem je v tématu daru povinné. Podobně já jsem na dlouhou dobu zůstával v přesvědčení, že dar je jen převlečený obchod. Přitom se Mauss zabýval několika vybranými archaickými společnostmi a ritualizovanými podobami obdarovávání, které jsou soupeřením, a zároveň brání ničujícímu soupeření válek. Pyyhtinen a Hénaff mi pomohli dostat se z pohledu na dar jako na ekonomickou směnu, abych posléze doputoval k pojmání daru jako vztahové směny a k nedůvěře k oběživu – k daru ve formě peněz. Spolu s těmito autory jsem dospěl k poznání, že jsme jako lidé, tedy bytosti vztahové, vnořeni do průběžného obdarovávání, a tak jsme neustále s darem konfrontováni v různých podobách vzájemnosti. Za přínos práce pro teorii a praxi diakoniky považuji takto objevenou dvojí podobu vzájemnosti – reciprocitu a mutualitu. Reciprocita je podle Hénaffa pravděpodobně základem přátelství, ale tímto vztahem jsem se v práci nezabýval. V krizové, humanitární a rozvojové pomoci nacházíme dnes spíš vztahy hromadné, kde inspirací je především mutualita, vzájemnou síť a řetězců.

Diskutoval jsem s teology, ač nejsem teolog

Teologie se při zkoumání daru Maussem zabývat nemusí. Biblické zmínky o darech Ducha svatého (charismatech) poskytují podle novozákonního biblisty

Jana Roskovce pro uvažování o daru víry jen chatrnou oporu (viz zmínku v úvodní části práce). O to zajímavější je otázka, která vyvstala a zůstala: Co když dar víry je skutečně jen jedním z darů „ke společnému prospěchu“ a rozdělování lidí na věřící a nevěřící při diakonických úvahách nedává tudíž smysl?

Díky teologii mohu přijmout „nespravedlnost“ humanitárního dárcovství

Jsem katolicky věřící. Při hledání podkladů pro diplomovou práci jsem narazil na slova *sola fide* (pouhou vírou), *sola gratia* (pouhou milostí) a zjistil jsem, že těmito slovy jsou pojmenovány domy evangelíků a že patří k pilířům reformace, k době a postoji Lutherově. *Milostí tedy jste spaseni skrze víru. Spasení není z vás, je to Boží dar; není z vašich skutků, takže se nikdo nemůže chlubit. Jsme přece jeho dílo, v Kristu Ježíši stvořeni k tomu, abychom konali dobré skutky, které nám Bůh připravil.*¹²⁴ Nic si nemůžu zasloužit. Na dar nemám žádný nárok. „Spravedlnost“ nemá v tématu (humanitárního) dárcovství řešení ani opodstatnění. To považuji za důležité zjištění pro teorii i praxi občanského a institučního dárcovství. *Abram Hospodinovi uvěřil, a on mu to připočetl jako spravedlnost.*¹²⁵

V teologii jako v každé jiné vědě je nutné vnímat kontext a uvádět věci do souvislosti

Chybějící teologické znalosti jsem nahrazoval konzultacemi s teology. Chystal jsem se spojit „dar víry“ a „dar života“ na základě podobenství o marnotratném synu¹²⁶, protože jsem v práci „Oběť živá“ jako model životního postoje.“ našel, že slovo bios se dá přeložit jako život. Lákalo mě to už proto, že Rembrandtovy obrazy Abraham obětující syna Izáka (1635) a Návrat ztraceného syna (1669) vytvářejí zajímavé napětí, jako by příběh pokračoval. S pomocí katolického

---

¹²⁴ Bible: Druhý dopis apoštola Pavla do Efezu, kap. 2, verše 8 až 10.

¹²⁵ Bible: První kniha Mojžíšova, kap. 15, verš 6.

¹²⁶ Bible: Evangelium podle Lukáše, kap. 15, verše 11 až 32.

biblisty Ladislava Heryána a evangelického biblisty Jana Roskovce jsem zjistil, že podobenství o marnotratném synu se týká hodnoty napraveného hříšníka, jak vyplývá z kontextu, do něhož je podobenství vloženo. Tento příběh nelze spojit s Abrahamem, přestože to Dvořák uvádí ve své diplomové práci. Jinými slovy, nelze volně zacházet s biblickými příběhy a teologickými koncepty, když není dostatečně pochopen kontext.

Když jsem na začátku práce o daru víry zvolil jako biblické zakotvení příběh Abrahama a obětování/spoutání jeho syna Izáka, nevěděl jsem přesně, do čeho jdu. Nedohlédl jsem, jak obrovské je to téma a z kolika pohledů se dá nahlížet. I po té cestě, kterou jsem ušel, vnímám teď, že jsem vlastně pořád na začátku. Nemůžu vstoupit do textů, které o této mezní situaci autoři napsali z perspektivy teologické, antropologické, psychoanalytické. Nemůžu tyto texty rozporovat. Myslel jsem, že je to známé místo v Bibli, a čekal jsem autorský a kulturní židovsko-křesťanský konsensus. Ukázalo se, že je to obtížné místo v Bibli. Panuje snad jediná shoda, že byl Abraham praotcem víry. Šel za Bohem přese všechno, co se dělo, a byl stále při něm. Napřel na něj zrak a šel za ním. Pak ale třeba to téma zkoušky už každý řeší jinak. Zajímalo by mě, jestli byla doba, kdy se to dalo nějak vysvětlit. Jestli ještě dnes jsou země, které by řekly, to je jasné, takhle by to mělo být, takový je náš Bůh.

Původně jsem myslel, že v příběhu jde o dar Izáka a dar zaslíbení země. I teď myslím, že jde o tyto dva dary, ne ale prvoplánově. Důležitá je víra. Pokud věřím, že existuje dar víry, dozvěděl jsem se, že se na něj odpovídá. A teprve skrze tuto odpověď může jít o Izáka a o zemi. Skrze víru.

Teologické pojetí daru pomáhá nahlédnout vlastnictví jako správcovství pro službu

Při četbě Pyyhtinenovy práce *The Gift and its Paradoxes* mě inspirovala zmínka, že dar je třeba opustit, pokud ho chci dát. Stejně tak (ve vývojové psychologii)

platí, že obdrženy dar se nestane darem, pokud ho nemůžu vlastnit, říct „to je moje“. To zní banálně, dokud si nepřipomeneme kapitolu Dar v dětském domově: dar nebyl rozpoznán možná proto, že ho nebylo možné vlastnit.

V Bibli se ukazuje, že lidské vlastnictví mívá podobu správcovství. Dar Ducha svatého, naše obdarování, nadání (v angličtině se „nadání“ řekne *gifted*), se stává svěřenou hřivnou, se kterou je třeba něco udělat. Na dar je třeba odpovědět. Zakopat hřivnu znamená stát se „služebníkem neužitečným“.¹²⁷

Ač nejsem antropolog, zjišťoval jsem, že způsoby pomáhání a služby jsou kulturně do značné míry nepřenosné; jak tedy v naší kultuře povzbudit participaci (účast) a mutualitu?

V obraze o *langaru* je zjevné, že právě odborná specializace v naší kultuře a výše životního standardu, které tvoří součást sociálních a jiných služeb, zabraňují, aby se jednoduché postupy indické vzájemnosti mohly stát součástí profesionální diakonické služby. Jíme u stolu, nikoli na zemi, a z nádobí, kterým nejde bez úhony hodit na dva metry. Nemáme tu poutní dům v podobě holé podlahy a společného prostoru sdíleného stovkami až tisíci lidí naskládaných vedle sebe a vedených nikdy neutichajícím pohybem. Naše hygienické standardy zabraňují, aby jídlo připravoval kdokoliv.¹²⁸ Protiváhou je, že se nemusíme bát břišního tyfu a cholery. Většina velkých shromáždění u nás je pod dohledem hasičů, budovy a sály pro shromažďování pamatují na nouzové východy, stravování ve veřejných jídelnách znamená využívat mnoho dodavatelských a souvisejících specializovaných služeb, aniž bychom si to nějak zvlášť uvědomovali. Participace na daru se může zdát v našich podmínkách neefektivní. Podobně, jako když rodič nepustí dítě k činnosti, protože to bude trvat dlouho a výsledek nebude dokonalý. Také u dospělých může účast všech na společném díle mít za

---

¹²⁷ Bible: Evangelium podle Matouše, kap. 25, verše 14 až 30.

¹²⁸ Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 137/2004 Sb.

následek nepřesnost, chyby, zvýšenou náročnost. Odměnou je to, že dar je společně dáván i přijímán a odpovídá se na něj společnou vděčností, někdy adresovanou (neznámému) Bohu i nevěřícími.

Ač nejsem sociální psycholog, v mé práci se jako nejdůležitější ukázal vztah: považuji za výzvu pro humanitární dárcovství promýšlet vztah k cizinci, k neznámému

Po každé humanitární katastrofě se likvidují na náklady státu nebo nestátních humanitárních organizací nevhodné dary – nefunkční elektrospotřebiče, špinavé a potrhané oblečení. „Bylo by třeba osvěty, jak vypadá dnešní bezdomovec. Kdo je chudý člověk, jak vypadá nouze, kdo je člověk v nouzi. To všechno se mění. Lidé by měli vědět, že dát obnošené kalhoty dobrým skutkem není.“¹²⁹ U každého daru i při nejlepší možné vůli (natož když vůle pečovat o vztah chybí) je riziko, že se dar s obdarovaným mine. Například se to stává ve chvíli, kdy se dárce zaměří na sebe a „udělá si dobře“ bez ohledu na příjemce daru a jeho vnímání vlastní situace. V dobročinnosti jsou na to četné příklady včetně literárních (návštěva paní baronky v nemocnici u dobrého vojáka Švejka).

Z uvědomění vztahu a toho, co se vztahem dělá dar, by mohla snaha o vhodnost a přiměřenost daru sama vyplynout („darem není zbavit se starého sporáku“ atp.). Ve výchově k dárcovství, po níž se v oblasti humanitární pomoci volá, by bylo pravděpodobně zásadní začínat vztahem mezi dárce a obdarovaným, vzájemností (mutualitou) obdarovávání v sítích a řetězcích, kdy se z dárce stává obdarovaný, nikoli (jen) upozorňovat dárce na (ne)vhodnost daru.

4.2 Omezení a přínosy kvalitativní metodologie: inspirace

Omezení kvalitativní metodologie spočívá v tom, že jev, který pozorují, se děje minimálně (a třeba též maximálně) v jednom provedení. Neříká nic o četnosti

---

¹²⁹ Vedoucí pracovníci v Baštecká a kol., *Terénní krizová práce*, 124-125.

jevů a jejich statistické důležitosti. Je to stejná informace, jako když se najde gen. Pro zjištění jeho statistického významu se musí udělat úplně jiný výzkum a úplně jiné vyhodnocení. A musím mít už formulovanou domněnku (hypotézu), co chci zkoumat, jak to funguje atp. Na druhou stranu přináší kvalitativní metodologie právě tyto hypotézy a inspirace díky zjištěním, která by při statistickém zarovnávání do hlavního proudu neboli dominantního diskursu mohla zůstat nepovšimnuta.

O některých inspiracích bych se zde rád zmínil, i když jsem je více nerozpracoval.

Nemoc není dar ani zkouška

Z práce vyplývá, že mezní situace může změnit člověka už jen tím, že je tlačěn situací k odpovědi a dar víry může být pevným místem, kde se v této mezní situaci opřít. Může tomu být i naopak. Nedá se říct nikomu nikdy, že nemoc je darem anebo zkouškou víry. I když při zpětném pohledu může člověk nemoc takto zhodnotit, tento význam jí dát.

Obdarovávání není spravedlivé

V obrazu Tornádo popisují nemožnost spravedlivého daru. Dar si nemůžeme zasloužit, není odměnou za práci ani za utrpení následků katastrofy. Dar v takovém kontextu může zasít víc problémů a nenávisti než pomoci. Už jen proto, že začne být vnímán jako něco, na co má každý nárok, nebo jako něco, co je jen pro vybrané. Takováto pomoc dokáže podle mého názoru rozklížit i pospolitou společnost.

Dar může být destruktivní při nedostatku lásky k druhému i lásky k sobě

V kapitole Dar v dětském domově zjevné, že dar, který není poznán, není darem, a dar, který je poznán, taktéž není darem, protože je v něm poznán dárce. Tedy zároveň závazek, který dar tvoří. Obojí se děje v míjejícím se vztahu, kdy dar

má nahradit něco, co ve vztahu chybí – čas, osobní zájem, představu o situaci druhého. Pracovníci domova možná chtějí milovat děti, které v domově jsou, ale nemusí to být v jejich silách. Když „přesto“ děti obdarovávají, může to být destruktivní.

I v opaku - ve vztahu zničující sebeoběti ve jménu lásky - je dar ve službách destrukce. V obou případech by bylo opodstatněné připomenout druhou část dvojího přikázání lásky: Miluj bližního jako sám sebe.

Zkoušel jsem propojit abrahamovský příběh spoutání Izáka s šestou kapitolou Pyyhtinenovy knihy *Gift and its Paradoxes* nazvanou „Genderová ekonomika daru“¹³⁰. Pyyhtinen zde popisuje dar na příběhu markýze de Sade a O., která je jím zneužívána. O. markýze miluje, de Sade ji zneužívá a ponižuje, a tak si ji celou přivlastňuje, protože O. udělá cokoli, co po ní markýz chce.

Podobně Abraham je ochoten udělat cokoli, co po něm Bůh žádá, aby si s ním udržel vztah. Bůh zkouší poslušnost Abrahama stejně jako de Sade oddanost O. Oběma jim jde o věrnost a lásku k nim. Kde je dělicí rovina mezi tím, jak se chová Bůh a jak se chová de Sade? Je jediným rozdílem, že jeden jedná z pozice božské a druhý z pozice lidské? Jde v obou případech o zkoušku? Je snad jediný rozdíl v tom, že Bůh je dobrý a věrnost jemu je dobrá? Z lidského pohledu se zdá, že i nezištná obětující se láska má svoje limity, zvláště pak ve vztahu člověk – člověk. Jsou tyto limity závazné pro Boha? Na tyto otázky jsem nenašel odpověď. „*Miluj Hospodina, Boha svého, z celého svého srdce, celou svou duší, celou svou silou a celou svou myslí.*“¹³¹.

---

¹³⁰ „Gendered Economics of Gift“ in: Pyyhtinen, *Gift and its Paradoxes*, 109-128.

¹³¹ *Bible*: Evangelium podle Lukáše, kap. 10, verš 27.

Otočíme-li pohled, Bůh dává i těm, kdo si to nezasluhují, což jsou v podstatě všichni, i těm, kdo jeho dary promarní nebo nechají zplanět, jako v případě, když se žehná tankům.

Závěr

V diplomové práci Dar víry a abrahamovský příběh (Gn 22,1-19) jsem se s využitím autoetnografické kvalitativní metodologie zabýval darem a darováním v souvislostech diakoniky, teologické a mezioborové nauky o pomáhání a službě. Sledoval jsem několik cílů: porozumět daru v kontextu víry, porozumět často užívanému a zdánlivě samozřejmému pojmu „dar víry“, propojit různá pojetí daru v abrahamovském příběhu obětování/spoutání Izáka, umět vysvětlit člověku nevěřícímu, že víra je dar. Praktické příklady darování z kontextů dobročinnosti, humanitární a rozvojové pomoci jsem propojoval s teologickými inspiracemi vzhledem k mezní (krizové) situaci spoutání Izáka a k jeho chystanému obětování Bohu.

Zjistil jsem, že jsme jako lidé zcela vnořeni do řetězce vzájemného obdarování v podobě reciprocity anebo mutuality. Dárce a obdarovaný jsou jen situačně se proměňující role v různých podobách vztahů. Primární dárce je Bůh. Dar se projevuje paradoxními proti sobě jdoucími vlastnostmi. Absolutní dar stejně jako láska ve smyslu agapé, tedy dar, který nic nechce a k ničemu nezavazuje, je nedosažitelný a v mnoha ohledech paradoxní.

Dar se stává pro příjemce darem, když ho rozpozná. Dar poté zavazuje, vzniká dluh, je třeba na dar odpovědět. Na dar - i na dar víry - se odpovídá například vděčností, reciprocitou anebo v rámci participace (účasti) spoluúčastí, mutualitou. Aby dar byl darem, měl by dárce něco stát, měl by něco obětovat, i kdyby třeba jen čas. Přijetí daru může něco stát i obdarovaného. Obdarovaný dostává dar do vlastnictví, které má – například u darů Ducha - spíše podobu správcovství. Dar se problematizuje, když se vyjadřuje oběživem – penězi.

Někdy je třeba darovat „přesto!“, že obdarovaný například dar nepřijme. A někdy je třeba dárci odpovědět důvěrou, přestože se jeho požadavek zdá nesmyslný podobně jako v abrahamovském příběhu. Vztah víry, věrnosti,

důvěry propojuje v mezních situacích lidi s Bohem a lidi s lidmi přesto, že se s nimi chvěje zem. Jakou roli hraje v tomto vztahu zkouška, zůstává v mé práci ne zcela objasněné.

Darování, přijímání daru i odpověď na dar by měly být svobodné. V rámci mezioborového pojetí diakoniky jsem se v této práci zaměřoval především na oborové kontexty dobročinnosti, humanitární pomoci a rozvojové spolupráce, tedy na oblasti, v nichž se projevuje dárcovství občanské anebo instituční v různých vztahových souvislostech. Vztah mezi dárce a obdarovaným je vzájemný, a to i mezi člověkem a Bohem. Měl by být pro obě strany rovný a relativně svobodný. Ve vztahu k Bohu je pravděpodobně do jisté míry svobodný. Do míry, do které jde o vztah ke svrchovanému.

Na mezilidskou rovnost a svobodu se někdy v praxi těchto oborů zapomíná, možná v důsledku archaického jevu, že darovat znamená mít lepší pozici, a v důsledku novodobého jevu, kterým je dárcovství zaměřené na cizince anebo obecně na neznámé lidi ve známé situaci. Zjistil jsem, že osobní vztah není podmínkou pro to, aby dar fungoval. Při porovnání situací s hromadnými dárci a hromadnými příjemci se ukázalo, že je žádoucí se zaměřit na princip mutuality, kdy osobní participace (účast) na daru a jeho předávání dále narovná vztah mezi dárce a obdarovaným. Nerovný vztah mezi dárci a obdarovanými může být zdrojem společenského omylu, že na dar máme nárok anebo že rozdělování darů má být spravedlivé.

V osobním vztahu dárce a obdarovaného může dojít k míjení. Ve výchově k dárcovství, po níž se v oblasti humanitární pomoci volá, by bylo pravděpodobně zásadní začínat vztahem mezi dárce a obdarovaným, nikoli upozorněním na vhodnost daru. Další podmínkou pro vztahovou rovnost a svobodu je otevřenost k dávání i přijímání, která se projevuje ve vzájemnosti – v reciprocitě a mutualitě. Mutuální řetězec obdarovávání snáze vznikne

v souvislostech participace (účasti), společné činnosti dárců a obdarovávaných. Vzniká pospolitost.

Významy související s darem v kontextu víry a s darem víry jsem zjišťoval pomocí kvalitativní metodologie s teoretickou oporou převážně ve filosofické literatuře a teologických konzultacích, přičemž nejsem ani filosof, ani teolog. Z toho plynou omezení mé práce. Přesto se domnívám, že pro diakoniku přináší cenné inspirace v důrazech na lidskou vnořenost do vztahů založených na obdarování, na mutualitu, která utváří pospolitost, na nezaslouženost a nenárokovost našeho obdarovávaného žití.

Seznam literatury

Citovaná literatura:

Ahn, Ilsup. 2010. The Economy of "Invisible Debt" and the Ethics of Radical Hospitality.:Toward a Paradigm Change of Hospitality from "Gift" to "Forgiveness". *Journal of Religious Ethics* 38 (2) 243-267. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9795.2010.00428.x>.

Bible: *Písmo svaté Starého a Nového zákona : (včetně deuterokanonických knih) : český ekumenický překlad*. 2008. 14. vyd., (5., opr. vyd.). Praha: Česká biblická společnost.

Baštecká, Bohumila. 2005. *Terénní krizová práce: psychosociální intervenční týmy*. Psyché. Praha: Grada Publishing.

Červinková-Riegrová, Marie. „Dobročinnost“, in *Ottův slovník naučný, Sedmý díl*, ed. Jan Otto, 721-723. Praha: Jan Otto, 1893.

Derrida, Jacques, and Peggy Kamuf. 1992. *Given Time: I. Counterfeit Money*. United States of America: The Univesity of Chicago Pres.

Dreifuss, Gustav a Judith Riemerová. *Abraham. Člověk a symbol. Jungiánský výklad biblického příběhu*. Brno: Nakladatelství Tomáše Janečka společně s firmou Emitos, 2006.

Dvořák, Josef. 2011. „„Oběť živa“ jako model životního postoje.“ Diplomová, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

Dvořák, Josef. 2016. “Transformace oběti v písmu, teologie oběti.” Disertační práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích.

Heller, Jan, and Martin Prudký. 2006. *Obtížné oddíly knih Mojžíšových*. Biblistika. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství.

Hénaff, Marcel. 2019. "Chapter 6. Ricoeur: Reciprocity and Mutuality— From the Golden Rule to Agape". *The Philosophers' Gift: Reexamining Reciprocity*, New York, USA: Fordham University Press, , pp. 124-147.
<https://doi.org/10.1515/9780823286492-008>

Katechismus katolické církve. 2001. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství.

Klie, Thomas. „On the Way to a Caring Community? The German debate“, in *Compassionate Communities. Case Studies from Britain and Europe*, ed. Klaus Wegleitner, Katharina Heimerl, Allan Kellehear, Chapter 14, 198-209. London: Routledge, 2015.

KOLÁŘ, Ondřej. Může víra v Boha zdůvodnit důvěru v člověka? Studie a texty Evangelické teologické fakulty. 2019, sv. 32, č. 1-2, s. 143-153.

Mechová, Veronika. 2015. “Dárcovství v prostředí české humanitární pomoci a rozvojové spolupráce.” Diplomová práce, Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta.

MAUSS, Marcel. *Esej o daru, podobě a důvodech směny v archaických společnostech*. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. Klas (Sociologické nakladatelství). ISBN 80-85850-77-X.

Michnová, Jaroslava. 2011. "Tuto zemi dám tvému potomstvu" Gn 12,7: Dar země jako téma Starého zákona." Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Evangelická teologická fakulta.

Morávek, Tomáš. 2023. *Nebud' p*ča, aneb, Jak (ne)pracovat s dětmi: příběhy z ústavní péče*. Praha: Portál.

Murphy, Kilian J. and Laura L. Griffin et al.. „Applied autoethnography: A method for reporting best practice in ecological and environmental research.“ *Journal of Applied Ecology* 59 (2022): 2688–2697.

Nee, Watchman. *Pravý křesťanský pracovník*. Nakladatelství a vnočení neuvedeno, snad Státní nakladatelství v Praze.

Novotná, Pavla. 2021. "Jak se vytváří pospolitost?: „Lidé si pomáhají od nepaměti.“" Diplomová práce, Univerzita Karlova v Praze, Evangelická teologická fakulta.

Offer, Avner. 1997. "Between the gift and the market: the economy of regard." *The Economic History Review* (50): 450-476. <https://doi.org/doi.org/10.1111/1468-0289.00064>.

Plháková, Alena: „Pojem objekt v psychoanalýze.“ *Varia psychologica VIII*, č. 32 (1998): 17-26.

Prokeš, Josef. 2019. *Pán se stará*. Praha: Portál.

Pyyhtinen, Olli. 2014. *The Gift and its Paradoxes: Beyond Mauss*. 1st ed. Surrey & Burlington: Routledge.

SVOBODA, František. Ekonomika daru, dar a jeho reflexe v ekonomické teorii. Politická ekonomie. Praha: Vysoká škola ekonomická, 58 (2010):103-127

Vavroušková, Lucie. 2021. "Biblická a společenskovední východiska teologie daru." Diplomová práce, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta.

Pospíšil, Ctírad Václav. 2010. *Hermeneutika mystéria: struktury myšlení v dogmatické teologii*. 2. vyd. Teologie (Karmelitánské nakladatelství: Krystal OP): Krystal OP). Praha: Krystal OP.

Zákon č. 285/2002 Sb., *o darování, odběrech a transplantacích tkání a orgánů a o změně některých zákonů (transplantační zákon)*

Zákon č. 373/2011 Sb., *o specifických zdravotních službách*, § 11.

Webové stránky:

„Agapé. Reformace“, dostupné 31. 5. 2023, <http://www.reformace.cz/zod-cislo-89/agape>

„Bůh s námi ve zkouškách a pokušeních“, 17. 6. 2023, <https://www.luterani.cz/blog/immanuel-3-buh-s-nami-ve-zkouskach-a-pokusenich>

Bible Český ekumenický překlad 17.6.2023 <http://www.biblenet.cz/>

Čemu v Diakonice věříme?, 21.6.2023, <https://web.etf.cuni.cz/ETFN-758.html>

„Dualismus světla a látky“, dostupné 16. 4. 2023, <https://edu.techmania.cz/cs/encyklopedie/fyzika/kvanta/dualismus-svetla-latky>

„Hrubý domácí produkt Indie je srovnatelný s Velkou Británií, ovšem počet obyvatel je v Indii 1,38 miliardy, kdežto ve Velké Británii 0,067 miliardy, tj. přibližně dvacetkrát méně.“

1.6.2023, <https://atlas.mapy.cz/?p=111010&s=1&n=s&id=countries-political&d=Q145&z=2.6&x=0.000&y=0.000&m=m>

„India's staggering wealth gap in five charts“, 1.6.2023, <https://www.thehindu.com/data/indias-staggering-wealth-gap-in-five-charts/article61470533.ece>

„Jídelna *langar*“, 1. 6. 2023, <https://www.lonelyplanet.cz/prispevky/clanky/na-stravu-a-na-byt-u-sikhu>

„Kapitola I.: Podstata církve jako společenství svatých“ 11.6.2023 https://www.evangnet.cz/texty:leuenberska_konkordie_cirkev_jezise_krista_1

„Kuchyně *langar*“, 3. 6. 2023, <https://www.goldentempleamritsar.org/best-places-to-visit/india/golden-temple/guru-ka-langar.php>

„Langar“ 1.6.2023 <https://www.sikhiwiki.org/index.php/Langar>

„Langar: The Communal Meal“ 10. 6. 2023 <https://pluralism.org/langar-the-communal-meal>

„Němky jezdí na umělé oplodnění do ciziny. Justice trestá lékaře“, dostupné 3. 6. 2023, https://www.lidovky.cz/relax/zdravi/nemky-jezdi-na-umele-oplodneni-do-ciziny-justice-tresta-lekare.A140627_185919_ln-zdravi_hm

„Na stravu a na byt u Shikhu.“ 1. 6. 2023 <https://www.lonelyplanet.cz/prispevky/clanky/na-stravu-a-na-byt-u-sikhu>

„Nocleh“, 1. 6. 2023, <https://www.lonelyplanet.cz/prispevky/clanky/na-stravu-a-na-byt-u-sikhu>

„Miliardové škody. Kompenzace lidem i obcím vyplatí pojišťovny a stát. Pojištěncům se ale státní pomoc sníží“, 5.6.2023, <https://archiv.hn.cz/c1-66944960-pojistovny-budou-skody-na-jizni-morave-vyhodnocovat-zrychlene-na-zalohach-lide-dostanou-az-polovinu-pojistne-castky>

„Oceňování bezpříspěvkových dárců krve“, 9. 5. 2023, <https://www.cervenkykriz.eu/ocenovani-darcu>

„Po panice zavládl na finančních trzích klid. Feťák dostal další dávku“, dostupné 17. 3. 2023, <https://hlidacipes.org/investor-bruna-po-panice-zavladl-na-financnich-trzich-klid-fetak-dostal-dalsi-davku>

„Poslední večere Páně 2018“, 10. 6. 2023, halik.cz/cs/tvorba/proslovy-kazani/proslov/81/

„Posvátný prostor Matouš 20,1-16“ 19.6.2023 <https://www.modlitba.net/node/186119>

„Principy a dobré praxe humanitárního dárcovství.“, 5.6.2023,
https://www.mzv.cz/file/1011993/GHDprinciples_CZ.doc

Valc, Jakub. „Právo znát genetický původ jako součást osobnostních práv dítěte počatého anonymním způsobem“, 27. 5. 2023,
<https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/o-pravo-znat-geneticky-puvod-jako-soucast-osobnostnich-prav-ditete-pocateho-anonymnim-zpusobem>

„Rozhodla se obětovat ledvinu cizímu muži, aby zachránila manžela“, 31. 5. 2023, <https://radiozurnal.rozhlas.cz/rozhodla-se-obetovat-ledvinu-cizimu-muzi-aby-zachranila-manzela-6368907>

„Seva“, 11.6.2023, <https://www.sikhiwiki.org/index.php/Seva>

„Sola gratia“, 10. 6. 2023, https://cs.wikipedia.org/wiki/Sola_gratia

„Stovky Nepálců se střetly s policisty. Nelíbí se jim zamýšlený americký dar“, 10. 5. 2023, <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3445268-stovky-nepalcu-se-stretly-s-policisty-nelibi-se-jim-zamysleny-americky-dar>

„Záhada dvoušterbinového experimentu“, 16. 4. 2023,
<https://nielsbohr.webnode.cz/zahada-sterbinoveho-experimentu/>

„zákon na ochranu embryí“, §1: Gesetz zum Schutz von Embryonen (Embryonenschutzgesetz - ESchG), § 1 Mißbräuchliche Anwendung von Fortpflanzungstechniken“, dostupné 9. 5. 2023, https://www.gesetze-im-internet.de/eschg/_1.html

„Znak a jeho symbolika“, 14. 6. 2023, <https://web.etf.cuni.cz/ETFN-27.html>

„Železný muž z Ústí si často nechává pustit žilou, má téměř 400 odběrů“, 9. 5. 2023, https://www.idnes.cz/pardubice/zpravy/rekordni-darce-krve-a-plazmy-dostal-cestnou-plaketu.A161207_2291015_pardubice-zpravy_msv

Užitá literatura

Přesto že jsme tuto literaturu výsledně neuvedl v této práci z ní vycházím.

“Dar života. Odpověď na Derridov Dar smrti.” 2017. Diplomová práce, Univerzita Karlova fakulta humanitních studií.

Jan Pavel II. 2021. *Bůh mi tě dal: meditace na téma "nezištný dar"*. V Praze: Karmelitánské nakladatelství.

Kushner, Harold S. 2018. *Když se zlé věci stávají dobrým lidem*. Vydání šesté. Praha: Portál.

Milfait, René. 2012. *Teologická etika v kontextu sociální a pastorační práce*. 2. vyd. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa.

Satoria, Karel. 2015. *Povoláním člověk*. Brno: Cesta.

Vácha, Marek Orko. 2011. *Modlitba argentinských nocí*. Brno: Cesta.

Vácha, Marek Orko, and Karel Satoria. 2013. *Život je sacra zajímavěj*. Brno: Cesta.

Webové stránky:

Sociologická encyklopedie, „dar“, 4. 5. 2023, <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Dar>

“Podobenství o fíkovníkovi.“, 19.6.2023, <https://www.bibletv.cz/pribehy-z-bible/36400-podobenstvi-o-fikovniku>.

Vadůra ,Petr. Abrahamova zkouška: obětování Izáka Biblický text: Genesis 22, 1-14

Host pořadu: David Javornický z Evangelikálního teologického semináře,

19.6.2023,

https://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/rannislovo/_zprava/abrahamova-zkouska-obetovani-izaka--372415